Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын
кезексиз VIII сессиясынын
№I Токтому

Папан айылы 9-июнь 2025-жыл

Андагул айылына ФАП куруу үчүн жер аянтын бөлүп берүү жөнүндө

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-жылдын 9-июнундагы чыгыш №01-18/822 сандуу катынын кайрылуусунун негизинде Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн Андагул айылындагы №21 Ж.Шериев атындагы орто мектебинин муниципалдык менчиктеги индентификациялык №5-04-13-1005—0372 коддуу 1,20 га жеринен ФАП салууга 0.04 га жер аянтын ажыратып берүү үчүн Папан айыл аймагынын айылдык кеңеши Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын Жер кодексинин 18-беренесинин негизинде **токтом кылат:**

1. Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн Андагул айылынадагы №21 Ж.Шериев атындагы орто мектебинин муниципалдык менчиктеги индентификациялык №5-04-13-1005-0372 коддуу 1,20 га жеринен ФАП салуу үчүн 0.04 га жер аянтын ажыратып берүүгө макулдук берилсин.

2. Бул токтомдун аткарылышын камсыздоо Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына милдеттендирилсин.

3. Бул токтомду көзөмөлдөө жагы Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин жер, архитектура жана курулуш боюнча туруктуу комиссиясына жүктөлсүн.

Төрага **М. Мырзабеков**

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясынын
№I Токтому

Папан айылы 1-август 2025-жыл

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн участкалык шайлоо комиссиясынын резервине талапкерлерди сунуштоо жөнүндө

Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана Референдум өткөрүү боюнча шайлоо комиссиялары жөнүндөгү Кыргыз Республикасынын Мыйзамынын 5-главасынын 19-беренесинин жана Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана Референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясынын кайрылуусунун негизинде, жарандардын жашаган жана иштеген шайлоочуларынын чогулушунун Папан айыл аймагынын айылдык кеңешине келип түшкөн протоколдорун карап чыгып жана талкуулап, Кыргыз Республикасынын "Жергиликтүү өз алдынча башкаруу жөнүндө" Мыйзамына ылайык, Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясында Папан айыл аймагынын айылдык кеңеши **токтом кылат**:

1. Папан айыл аймагындагы участкалык шайлоо комиссиясынын резервине талапкерлерди көрсөткөн жарандардын жашаган жана иштеген жеринин шайлоочуларынын протоколдору бекитилсин.
2. Папан айыл аймагында участкалык шайлоо комиссияларынын резервтерине көрсөтүлгөн төмөндөгү:

- №5617 Папан-2 участкалык шайлоо комиссиясынын курамына 18 жаранды бекитип берүү жагы Кара-Суу аймактык шайлоо комиссиясына сунушталсын.

Төраганын орун басары **А.Исламов**

Папан айыл аймагынын айылдык кенеши тарабынан участкалык шайлоо комиссияларынын негизги жана резервдик курамына бекитилген талапкерлкрдин сапаттык курамы.

№	А.А.А	Туулган датасы	Билими	Улуту	Жынысы	Иштеген жери (фактический иштеген жери)	Шайлоо өнөктүгүндө иштегендиги боюнча маалымат	Ким тараптан сунушталган	Дареги тел.ном. Фактический жашаган дарек жана иштеген рабочий номер
УШК №5617 негизги									
1	Приев Токтогул Токтобаевич	26.01.1976	орто	кыргыз	Эрк	Д.чарба мүч	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0773977604
2	Нурмамат кызы Жайнагүл	04.02.1993	Атайын орто	кыргыз	Аял	Мөл булак кичи компанияда эксперт	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0770350036
3	Абдималик уулу Алмазбек	06.11.1989	орто	кыргыз	Эрк	Д.ч.мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы
4	Акматова Бактыгүл Абахуновна	01.04.1979	орто	кыргыз	Аял	д.чарба муч.	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0221223161
5	Жолдошов Эркинбай Нышанович	14.09.1971	орто	кыргыз	Эрк	д.чарба муч.	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0772750638
6	Молдобаева Жумагүл Молдалиевна	20.09.1986	орто	кыргыз	Аял	д.чарба муч.	-	Папан айылдык кеңеши	Арал айылы 0778424560
7	Жамшитбек уулу Тынчтыкбек	28.11.1991	орто	кыргыз	Эрк	д.чарба муч.	-	Папан айылдык кеңеши	Арал айылы 0771357804

8	Арзиева Канайым	10.06.1968	орто	кыргыз	Аял	Д.чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Арал айылы 0507120363
9	Газыбаева Эркайым Махамадвалиевна	16.03.1995	орто	кыргыз	Аял	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Арал айылы 0556339433
№ 5617 Папан 2 №5617 шайлоо участкасынын комиссиянын резерви									
1	Жолдошов Мелис Кочкорович	20.03.1975	Жогорку	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу 0222395858
2	Ынаков Максатбек Турдубекович	04.03.1971	орто	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы Айылы 0778833232
3	Оморов Айбек	12.02.1989	орто	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0220918943
4	Садиров Замирбек Манаспалович	28.01.1980	орто	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0559443380
5	Айдар кызы Толгонай	16.07.2003	Атайын орто	кыргыз	Аял	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0223411115
6	Маматемин уулу Гүлжигит	16.08.1996	орто	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0222802540
7	Бектур Мусаев Арббаевич	29.08.2002	орто	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Камыр-Суу айылы 0507302655
8	Калмурзаева Наргиза Бабадиновна	28.01.1995	орто	кыргыз	Аял	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Арал айлы 0995133373
9	Жумабаев Алмаз Орозбекович	22.05.1997	орто	кыргыз	Эрк	Дыйкан чарба мүчөсү	-	Папан айылдык кеңеши	Арал айылы 0553221977

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын
кезектеги IX сессиясынын
№II Токтому

Папан айылы 1-август 2025-жыл

Папан айыл аймагынын Шилбили участогунан көрктөндүрүүгө макулдук берүү жөнүндө

Кыргыз Республикасынын Жер кодексинин "Жайыттар жөнүндө" Мыйзамынын 30-статьясынын 7-8-пункттарына таянып Папан айыл аймагынын айылдык кеңеши Кыргыз Республикасынын жер кодексинин 18-беренесине ылайык, Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясынын негизинде **токтом кылат :**

1. Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнө караштуу "Шилбили" участогундагы №1232 контурундагы 1,3 га жантайынкы таштактуу жайыт жер аянты көрктөндүрүү (өздөштүрүү) максатында тиешелүү мамлекеттик мекемелерден каршы пикир болбогондуктан көрктөндүрүүгө (өздөштүрүүгө) макулдук берилсин.
2. Бул токтомдун ишке ашырылышын камсыздоо Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына милдеттендирилсин.
3. Бул токтомду көзөмөлдөө жагы Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин жер архитектура боюнча туруктуу комиссиясына жүктөлсүн.

Төраганын орун басары **А.Исламов**

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясынын
№III Токтому

Папан айылы 1-август 2025-жыл

Айыл өкмөтүнө автотранспорт каражатын лизингге алуу тууралуу

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2025-жылдын 7-июлундагы №633 тескемесине ылайык, 178 айыл өкмөтүнүн башчыларына автотранспорт каражаттарын “Мамлекеттик лизинг компаниясы” ачык акционердик коому аркылуу лизинг негизинде алуу милдети жүктөлгөн. Аталган тескеменин талаптарын өз учурунда жана так аткаруу, ошондой эле “Мамлекеттик лизинг компаниясы” ААК тарабынан белгиленген ички процедураларга ылайык керектелүүчү документтерди 2025-жылдын 4-августуна чейин өткөрүп берүү зарылчылыгына байланыштуу, Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясы **токтом кылат:**

1. Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2025-жылдын 7-июлундагы №633 тескемесине ылайык, Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына кызматтык пайдалануу үчүн автотранспорт каражатын “Мамлекеттик лизинг компаниясы” ААК аркылуу лизинг жолу менен алууга макулдук берилсин.
2. “Мамлекеттик лизинг компаниясы” ААК тарабынан белгиленген ички тартипке ылайык керектелүүчү документтер толук топтолуусун жана 2025-жылдын 4-августуна чейин өткөрүлүшүн камсыз кылуу Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына милдеттендирилсин.
3. Бул токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө бюджет боюнча туруктуу комиссияга жүктөлсүн.

Төраганын орун басары **А.Исламов**

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясынын
№IV Токтому

Папан айылы 1-август 2025-жыл

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-жылга смета боюнча жыл башында бекитилген акча каражатын беренелер боюнча өзгөртүү жөнүндө

1. Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-жылга бекитилген бюджетинин чыгашалар бөлүгүнүн 70629 тармагынан 3111 Курулмалар куруу беренесинен айылдарга электр мамычасын сатып алууга Камыр-Суу, Андагул айылына бөлүнгөн 600,0 миң сом акча каражатын, Тогуз-Булак, Бөрү айылына бөлүнгөн 200,0 миң сом жалпы 800,0 миң акча каражаты Андагул айылындагы ФАПтын курулушуна жергиликтүү салым катары жылдырылып, пайдаланууга макулдук берилсин.

2. 70823 Маданият үйүн 3111 капиталдык ремонттоодон үнөмдөлгөн акча каражатынын эсебинен 1120,0 миң сом акча каражаты 70921 Билим берүү бөлүмүнө 2215 ар түрдүү кызматтар беренесине Ж. Шериев атындагы орто мектебинин жаңы имараттын жасалгасына (оформлениясына) 1000,0 миң сом мектептерге устав печаттарын алмаштырууга 120,0 миң сом жылдырылып пайдаланууга макулдук берилсин.

3. Бул токтомдун ишке ашырылышын камсыздоо Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына милдеттендирилсин.

4. Бул токтомду көзөмөлдөө жагы Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин бюджет жана жер архитектура боюнча туруктуу комиссияларына жүктөлсүн.

Төраганын орун басары **А.Исламов**

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясынын №V Токтому

Папан айылы 1-август 2025-жыл

Кыймылсыз мүлк салыгын киреше салыгына өзгөртүү жөнүндө

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясында Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 20-май 2025-жылдагы чыгыш №01-19/160 сандуу катын карап жана талкуулап, Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-жылга бекитилген бюджетине салык боюнча өзгөртүү киргизүүгө Папан айыл аймагынын айылдык кеңеши **токтом кылат:**

1. Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн салыгына 2025-жылдагы бюджетине кыймылсыз мүлк салыгына 850,0 сом көп бекитилгендигине байланыштуу кыймылсыз мүлк салыгын азайтуу максатында 11311200 - статьясынан 310,0 сом кыймылсыз мүлк салыгы бекитилсин. 11311200 - статьясынан киреше салыгынан калган 540,0 сомду 11111100-статьясына өткөрүп өзгөртүүгө жалпы киреше салыгы 12155400 сом болуп бекитилишине макулдук берилсин.

2. Бул токтомдун ишке ашырылышын камсыздоо Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына милдеттендирилсин.

3. Бул токтомду көзөмөлдөө жагы Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин бюджет боюнча туруктуу комиссиясына жүктөлсүн.

Төраганын орун басары **А.Исламов**

Папан айыл аймагынын айылдык кеңешиниии VIII чакырылышынын кезектеги IX сессиясынын
№ VI ТОКТОМУ

Папан айылы   1-август 2025-жыл

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-2030-жылдарга социалдык-экономикалык өнүктүрүү программасын бекитүү жөнүндө

Ош облусунун Кара-Суу районунун Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-2030 -жылдарга СЭӨП программасын Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин депутаттарынын кезектеги сессиясында карап чыгып жана талкууга алып, Папан айыл аймагынын айылдык кеңеши **токтом кылат:**

1. Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн 2025-2030-жылдарга түзүлгөн социалдык-экономикалык өнүктүрүү программасынын планы бекитилсин.

2. Ушул токтомдун аткарылышын камсыз кылуу жагы Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысына жүктөлсүн.

3. Бул токтомдун аткарылышын көзөмөлдөө жагы Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин тиешелүү туруктуу комиссияларына тапшырылсын.

Төраганын орун басары   **А.Исламов**

ОШ ОБЛУСУ
КАРА-СУУ РАЙОНУ
ПАПАН АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН АЙЫЛ ӨКМӨТҮ

ӨНҮККӨН АЙЫЛ ӨЛКӨНҮН ЖҮЗҮ

ПАПАН АЙЫЛ АЙМАГЫНЫН 2025-2030 ЖЫЛДАРГА КАРАТА СОЦИАЛДЫК- ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ПРОГРАММАСЫ

Папан айылы
2025-жыл

Аталган стратегиялык программа Папан айыл аймагынын айылдык кеңешинин 2025-жылдын 1-августундагы IX сессиясынын №VI токтомуну менен бекитилген.

Статегиялык программанын иштеп чыгууга катышкан жумушчу топ ушул старегиялык программаны иштеп чыгууга активдүү катышкан төмөнкү адистерге ыраазычылык билдирет:

1. Аскербек уулу Кылымбек– Папан айыл өкмөтүнүн Санариптештирүү жана IT технологиялары боюнча башкы адиси;
2. Айтиев Азатбек Азизбекович- Сатып алуулар боюнча башкы адис;

Тажибаев Казыбек Канибековичдин 2030-жылга чейин Папан айыл аймагынын өнүктүрүүнүн улуттук программасын бекитүүгө байланыштуу кайрылуусу

Сиздерге жергиликтүү коомчулук тарабынан иштелип чыккан **Экономикалык өнүгүү боюнча стратегиялык планды** сунуштоо — мен үчүн чоң урмат жана жоопкерчилик. Бул стратегия биздин келечекке болгон көз карашыбызды аныктап, ошол келечекке кандай жол менен жетүү керектигин көрсөтүп берет. Документте жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын миссиясы, жамааттын ролу жана жалпы аракеттердин максатка жетүүдөгү мааниси кеңири чагылдырылган.

Планды иштеп чыгуу процессине катышкан бардык тургундарга терең ыраазычылык билдирем. Бул — жалпыбыздын стратегиябыз. Себеби ар ким өз салымын кошту: айрымдар стратегиялык пландаштыруу комитетинде иштешти, башкалар семинарларга катышты же кыскача сурамжылоого өз ойлорун билдиришти. Ал сурамжылоолорго таянып, элдин негизги өнүгүү багыт катары **айыл чарбасын** жана **жеке ишкерчиликти** белгилегенин тактадык. Ошондой эле жумуш орду жана үй-бүлөлүк киреше турмуштагы эң маанилүү приоритет катары көрсөтүлдү. Жергиликтүү ишкерлер да бизнес сурамжылоолор аркылуу ой-пикирлерин билдирип, экономиканын өнүгүшү үчүн кандай шарттар зарыл экенин белгилешти. Бул процесс ыкчам жүрдү жана жемиштүү болду деп ишенем. Биз жамаатыбызды тереңирээк таанып, турмуш шартын кантип жакшыртуу керектигин түшүнүп калдык.

Албетте, бул стратегия коомчулуктун бардык маселелерин камтыбайт. Бул — экономикалык өнүгүүнүн негизги, эң таасирдүү багыттарын аныктаган стратегия. Ал бизге эң орчундуу маселелерге — жумушсуздук жана киреше маселесине — негизги көңүл бурууга жардам берет. Бул башка көйгөйлөр четте калат дегенди билдирбейт. Биз бул стратегияны негиз катары колдонуп, күч-аракетибизди туура багыттайбыз.

Стратегияны кабыл алуу — акыркы кадам эмес, тескерисинче, иштин башталышы. Азыркы учурда стратегияны ишке ашыруунун натыйжалуу механизмдерин иштеп

чыгуудабыз. Бул механизмдер аркылуу ар бир кадам көзөмөлгө алынып, зарыл болсо өзгөртүүлөр да киргизилет.

Экономикалык өсүш коомчулуктун демилгесине жана активдүүлүгүнө байланыштуу болгондуктан, мен жеке ишин баштоону каалаган же кеңейтүүнү көздөгөн жарандарыбызды толук колдойм. Биз алар үчүн ыңгайлуу шарттарды түзүүгө даярбыз. Ошондой эле сырткы инвесторлорго да чакырык таштайм. Папан айыл аймагы — чакан аймак болгону менен, анын потенциалы өтө чоң.

Урматтуу жердештер! Бул стратегия — биз үчүн келечекке болгон ишеним, туруктуу өнүгүү жана биргелешкен ийгиликке карай ташталган бекем кадам.

Урматтоо менен,

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн башчысы Тажибаев Казыбек Канибекович

МАЗМУНУ

1. СТРАТЕГИЯНЫН МАЗМУНУ БОЮНЧА КЫСКАЧА МААЛЫМАТ

2. КИРИШ СӨЗ – СТРАТЕГИЯЛЫК ПЛАН БОЮНЧА НЕГИЗГИ МААЛЫМАТ

2.1. Жалпы маалымат

2.2. Страгиялык план боюнча тажрыйба жана планды жаңылатууга себеп

2.3. Методология

2.4. Улуттук Өнүгүү Стратегиясы менен шайкештик

2.5. 2015-жылдын 25-сентябрында БУУнун 193 мүчө-мамлекеттери туруктуу өнүгүү максаттарына жетүү боюнча милдетттенмелерди менен шайкештик

2.6. Стратегиялык пландаштыруу комитетинин мүчөлөрү

2.7. Процесске катышкан тышкы эксперттер

3. КЫСКАЧА БАЯНДОО

3.1. SWOT анализге кирген маалыматтын кыскача мазмуну

4. ЭЛЕС

5. МИССИЯ

6. 2025 - 2030 - ЖЫЛДАРГА СОЦИАЛДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ПРОГРАММАСЫ[1]

6.1. АЙМАКТЫН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨЛӨРҮ

6.2. КАЛК

6.2.1. Калк жана эмгек ресурстары (таблица)

6.2.2. Эмгекке жарамдуу калктын өсүшүн, иш менен камсыз кылуу жана эмгек миграциясы маселелерин талдоо

6.3. КЫЗМАТТАР ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ИНФРАСТРУКТУРА

6.3.1. Кызматтар жана жергиликтүү инфраструктура (таблица)

6.3.2. Учурдагы кырдаалды анализдөө

6.3.3. Жергиликтүү коомчулуктун артыкчылыктуу муктаждыктарына анализ жүргүзүү

6.3.4. Социалдык жана жергиликтүү инфраструктураны өнүктүрүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга керектөөлөргө анализ жүргүзүү

6.4. ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮГҮҮ

6.4.1. Экономикалык өнүгүү (таблица)

6.4.2. Учурдагы кырдаалды жана экономикалык адистешүүнү талдоо

6.4.3. Экономикалык өнүгүү муктаждыктарын талдоо (анын ичинде тике (жеке) инвестициялар)

6.4.4. Экономикалык өнүгүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга болгон муктаждыктарга анализ жүргүзүү

---

[1] КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭКОНОМИКА ЖАНА КОММЕРЦИЯ МИНИСТРЛИГИНИН 2024-ЖЫЛДЫН 9-АПРЕЛИНДЕГИ № 32, КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МИНИСТРЛЕР КАБИНЕТИНЕ КАРАШТУУ МАМЛЕКЕТТИК КЫЗМАТ ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ӨЗ АЛДЫНЧА БАШКАРУУ ИШТЕРИ БОЮНЧА МАМЛЕКЕТТИК АГЕНТТИГИНИН 2024-ЖЫЛДЫН 9-АПРЕЛИНДЕГИ № 01-25/144 "ШААРЛАРДЫН ЖАНА АЙЫЛ АЙМАКТАРЫНЫН СОЦИАЛДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ПРОГРАММАЛАРЫН ИШТЕП ЧЫГУУНУН МЕТОДОЛОГИЯСЫН БЕКИТҮҮ ЖӨНҮНДӨ" БУЙРУКТАРЫНЫН НЕГИЗИНДЕГИ ДАЯРДАЛДЫ.

6.5. ИНКЛЮЗИВДҮҮ ӨНҮГҮҮ
6.5.1. Инклюзивдүү өнүгүү (таблица)
6.5.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү
6.5.3. Инклюзивдик өнүгүү муктаждыктарына анализ жүргүзүү
6.6. МЕЙКИНДИК
6.6.1. Мейкиндик (таблица)
6.6.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү
6.6.3. Мейкиндик планынын элементтери
6.7. АЙЛАНА-ЧӨЙРӨ
6.7.1. Айлана-чөйрө (таблица)
6.7.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү
6.7.3. Экология маселелери
6.8. ЖЕРГИЛИКТҮҮ БЮДЖЕТТИН ПРОГНОЗУ
6.9. СЭӨП: КООМДУК ТАЛКУУСУ
6.10. СЭӨП: МОНИТОРИНГ ЖҮРГҮЗҮҮ.
6.11. ТИРКЕМЕЛЕРДИН ТИЗМЕСИ

1. СТРАТЕГИЯНЫН МАЗМУНУ БОЮНЧА КЫСКАЧА МААЛЫМАТ

Бул он бир бөлүмдөн турган Папан айыл аймагы экономикалык өнүгүү стратегиялык планы жана аны ишке ашыруу процесси тууралуу документи. Стратегиялык план Папан айыл аймагы абалын эске алып, андагы жергиликтүү экономикалык өнүүгүнүн эң эффективдүү жолдорун аныктайт.

Документтин биринчи бөлүмүндө СТРАТЕГИЯНЫН МАЗМУНУ БОЮНЧА КЫСКАЧА МААЛЫМАТ берилет.

Документтин экинчи бөлүмүндө («КИРИШ СӨЗ») процесс бонча жалпы маалымат, муниципалитеттин стратегиялык планды иштеп чыгаруу тажрыйбасы жана аны жаңылатуу үчүн себептер тууралуу айтылат. Бул бөлүм андан тышкары жалпы ыкма жана стратегияны ишке ашыруу процессин түшүндүрөт.

Үчүнчү бөлүмдө («КЫСКАЧА БАЯНДАМА») жалпы кырдаалдын анализи, анын SWOT (күчтүү жана алсыз жактары, мүмкүнчүлүктөр жана коркунучтар) түрүндөгү кыскача баяндамасы, критикалык маселелерди тандоо, стратегиялык маселелерди аныктоо жана ал маселелерди чечүүгө иш-чаралар жана долбоорлор тууралуу стратегиялык тандоо жолу жөнүндө айтылат. Стратегиянын негизги элементтери таблица түрүндө келтирилген.

Төртүнчү бөлүмдө («Элес»), Папан айыл аймагы элеси тууралуу айтылат. Элести толугу менен түшүнүш үчүн жана аны келечекте ченөөгө мүмкүн болуш үчүн анын ар бир

элементинин мааниси түшүндүрүлгөн жана көрсөткүчтөрү аныкталган.

Бешинчи бөлүмдө («Миссия») Папан айыл аймагы жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын миссиясы тууралуу айтылат. Миссиянын ар бир элементи текстте түшүндүрүлгөн.

Бешинчи бөлүмдө («Анализдердин баядамасы»), SWOT түрүндө жети отчет тууралуу айтылат, алар: муниципалитет боюнча жалпы маалымат, жергиликтүү бюджет боюнча анализ, муниципалдык менчик боюнча анализ, тышкы чөйрө боюнча анализ, бизнес сурак, атуул сурак жана мурунку стратегияга баа берүү отчетунун жыйынтыктары.

Статегиялык программанын негизи болгон алтынчы бөлүмдө («2025 - 2030 - ЖЫЛДАРГА СОЦИАЛДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ПРОГРАММАСЫ») тышкы жана ички ресурстар жөнүндө жана алардын стратегияда кандай колдонулушу баяндалат. Бул бөлүм төмөндөгү пункттарды өзүнө камтыйт, буларга

6.1. Аймактын жалпы мүнөздөмөлөрү каралат.

6.2. («КАЛК») Калк жана эмгек ресурстары (таблица) түрүндө жана эмгекке жарамдуу калктын өсүшүн, иш менен камсыз кылуу жана эмгек миграциясы маселелерин талдоо жүргүзүлөт.

6.3. («КЫЗМАТТАР ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ИНФРАСТРУКТУРА») Кызматтар жана жергиликтүү инфраструктура (таблица) түрүндө, учурдагы кырдаалды анализдөө жана жергиликтүү коомчулуктун артыкчылыктуу муктаждыктарына анализ, ошондой эле социалдык жана жергиликтүү инфраструктураны өнүктүрүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга керектөөлөргө анализ жүргүзүлүп каралды.

6.4. («ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮГҮҮ») Экономикалык өнүгүү (таблица), учурдагы кырдаалды жана экономикалык адистешүүнү талдоо, экономикалык өнүгүү муктаждыктарын талдоо (анын ичинде тике (жеке) инвестициялар), экономикалык өнүгүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга болгон муктаждыктарга анализ жүргүзүлөт.

6.5. («ИНКЛЮЗИВДҮҮ ӨНҮГҮҮ») Инклюзивдүү өнүгүү (таблица), учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү, инклюзивдик өнүгүү муктаждыктарына анализ жүргүзүү маселелери каралат.

6.6. («МЕЙКИНДИК») 6.6.1. Мейкиндик (таблица) түрүндө жана учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү, мейкиндик планынын элементтери каралат.

6.7. («АЙЛАНА-ЧӨЙРӨ ») Айлана-чөйрө (таблица) түрүндө берилип, учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү жана экология маселелерине талдоо жүргүзүлөт.

6.8. ЖЕРГИЛИКТҮҮ БЮДЖЕТТИН ПРОГНОЗУ КАРАЛАТ.

6.9. СЭӨП: КООМДУК ТАЛКУУСУ БОЮНЧА МААЛЫМАТ БЕРИЛЕТ.

6.10. СЭӨП: МОНИТОРИНГ ЖҮРГҮЗҮҮ ИШ-ЧАРАЛАРЫ БЕЛГИЛЕНТ.

6.11. ТИРКЕМЕДЕ ар кандай отчеттор бар (муниципалитет боюнча жалпы маалымат,

жергиликтүү бюджет боюнча анализ, муниципалдык менчик боюнча анализ, тышкы чөйрө боюнча анализ, бизнес сурак, атуул сурак жана мурунку стратегияга баа берүү отчетунун жыйынтыктары).

2. КИРИШ СӨЗ – СТРАТЕГИЯЛЫК ПЛАН БОЮНЧА НЕГИЗГИ МААЛЫМАТ

2.1 ЖАЛПЫ МААЛЫМАТ

Папан айыл аймагы 2025-2030 жылдарга социалдык-экономикалык өнүгүү стратегиялык программасы негизги стратегиялык документ болуп эсептелет. Ал жергиликтүү коомчулуктун өкүлдөрү тарабынан 2025-жылдын июнь айынан баштап август айына чейин талкууланып, Папан айыл аймагынын айылдык кеңеши тарабынан 2025-жылдын 1-августунда IX сессиясынын №VI токтому менен кабыл алынды. Бул иш КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН МИНИСТРЛЕР КАБИНЕТИНЕ КАРАШТУУ МАМЛЕКЕТТИК КЫЗМАТ ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ӨЗ АЛДЫНЧА БАШКАРУУ ИШТЕРИ БОЮНЧА МАМЛЕКЕТТИК АГЕНТТИГИ, КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ПРЕЗИДЕНТИНЕ КАРАШТУУ ЖУСУП АБДРАХМАНОВ АТЫНДАГЫ МАМЛЕКЕТТИК БАШКАРУУ АКАДЕМИЯСЫ жана ОШ МАМЛЕКЕТТИК УНИВЕРСИТЕТИ тарабынан ишке ашырылган ««СОЦИАЛДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮГҮҮНҮН СТРАТЕГИЯЛЫК ПЛАНДАШТЫРЫЛЫШЫ. СОЦИАЛДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮГҮҮ ПРОГРАММАЛАРЫН ИШТЕП ЧЫГУУ. МАМЛЕКЕТТИК ОРГАНДАРДЫН ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ӨЗ АЛДЫНЧА БАШКАРУУ ОРГАНДАРЫНЫН ИШИНДЕГИ ДОЛБООРДУК МАМИЛЕ»» долбоорунун эксперттеринин жардамы менен алып барылды.

Процести алып барыш үчүн бир нече органдар түзүлгөн, алар: уюштуруу комитети, анын ролу башкаруу; стратегиялык пландаштыруу комитети, ал айыл өкмөттүн өкүлдөрүнөн жана атуулдардан турат; жана секретариат, ал процесске уюштуруучулук жана камсыздоо жагынан колдоо көрсөтөт.

2.2 Страгиялык план боюнча тажрыйба жана планды жаңылатууга себеп

Папан айыл аймагынын социалдык-экономикалык жана инфраструктуралык абалы өзгөрдү. Ошондой эле Кыргыз Республикасынын Президенттин жарлыктары жана саясий-экономикалык реформалар жаңы талаптарды койду. Мунун негизинде мурдагы стратегиялык план актуалдуулугун жоготуп, жаңыланууга муктаж болуп калды. Айыл аймактын өнүгүү багыттарын кайра карап чыгып, аймактын потенциалын толук ачууга шарт түзүү, мамлекеттик жана донордук колдоолорду натыйжалуу пайдалануу үчүн стратегиялык планды жаңылоо зарылдыгы келип чыкты. Мындан сырткары, тургундардын талаптары да өзгөрүп, жергиликтүү өз алдынча башкаруудан сапаттуу жана ачык кызмат көрсөтүүгө

болгон муктаждык артты. Ушул факторлордун бардыгы стратегиялык пландын кайра иштелип чыгышына негиз болду.

2.3 Методология

Бул стратегия эски стратегияны жаңыртуу деп эсептелгени менен анын мазмуну жана структурасы такыр башкача. Бул стратегия жергиликтүү экономикалык өнүгүүгө көңүл бурат, ал болсо өз учурунда жергиликтүү коомчулуктун байлыгын көбөйтүүнүн кыймылдаткычы болуп эсептелет. Өнүгүүгө макроэкономикалык шарттар гана эмес, андан тышкары жергиликтүү шарттар да таасир этет. Стратегия жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары таасир эте ала турган гана шарттарга көңүл бурат.

Методдун дагы бир маанилүү элементи болуп ар түрдүү багыттарды кеңири талдоого алган жана SWOT түрүндө жалпыланган терең анализ саналат. Бул анализ бизнес суракты жана атуулдардын сурагын да камтыйт. Ошентип, катышуучулар ар бир ойду SWOT аркылуу өткөзүшөт. SWOT критикалык маселелерди аныктоодо колдонулат, анын ичинен статегиялык маселелер аныкталат. Ар бир стратегиялык маселе бир конкреттүү долбоор менен коштолот, ал долбоор стратегиялык маселени чечкенге багытталат. Стратегия ченелген эле стратегиялык максаттарды жана иш-чараларды гана камтыйт, бул да методдун маанилүү элементи.

Процесс коомчулукка жана анын ар кандай мүчөлөрүнө (экономиканын өсүшүнө кызыккандар) таянат. Бул адамдардын баары стратегиялык пландаштыруу комитетине мүчө болуп стратегияны биргеликте иштеп чыгарууга чакырылган. Процесс бир нече этаптан турат, ошол эле убакта ар бир этап бир нече семинарды жана кошумча жолугушууларды камтыйт. Баардыгы болуп бир күндүк 5 семинар, эки күндүк 1 чоң семинар, регионалдык 2 семинар өткөрүлдү. Мындан сырткары стратегиялык пландаштыруу комитети менен көптөгөн жолугушуулар да болду.

Биринчи этап мурунку стратегиялык планга баа берүү болду, баа берүү жыйынтыктары жаңы стратегияга чоң салымын кошту. Стратегиялык планга баа берүү көп элементтерди карап чыкты, элестен баштап миссияга, стратегиялык максаттарга жана долбоорлорго чейин. Жаңы элементтер методологияда ар бир элементти ар кандай өлчөмдөргө бөлүп баа берди, баа берүүнү көрсөткүчтөр менен коштоду. Биринчи этаптын акыркы жыйынтыгы болуп мурунку иштелип чыккан стратегиялык планга баа берүү отчету болду.

Отчет Папан айылдык кеңеши тарабынан каралып бекитилди жана брошюра түрүндө элге таратылды (500 кишиге). Брошюрада атуулдар сурагы дагы кошулуп, ал сурак аркылуу индивидуалдык өнүгүү жана инфраструктура долбоорлорунун приоритеттери боюнча элдин пикири суралды. Суравтын жыйынтыгы жаңы стратегияны иштеп чыгарууга чоң салым

кылды.

Экинчи этап бул жаңы стратегиялык планды иштеп чыгаруу болду. Мурунку план социалдык жана техникалык инфраструктурага көңүл бурса, жаңы план жергиликтүү экономикалык өнүгүүгө жана аны ишке ашырууга керектүү болгон долбоорлорго чоң көңүл бурат. Бул этап бир нече анализдерден жана отчеттордон турат. Негизги отчет экономикалык жана социалдык абалга байланыштуу бир нече багыттарды камтыды: жалпы маалымат, коомчулук, экономика, муниципалдык менчик, социалдык жана техникалык инфраструктура, кызматтар жана башкалар. Булардын арасынан эки багыт деталдуу каралды, анткени алар жергиликтүү экономикалык өнүгүү үчүн чоң мааниге ээ: жергиликтүү бюджет жана муниципалдык менчик. Андан тышкары тышкы чөйрөдөн келе турган мүмкүнчүлүктөр жана коркунучтар каралды. Өзгөчө, жергиликтүү экономиканы өнүктүрүүгө ылайыктуу шарттар терең анализденди. Алар жеке ишкерлердин арасындагы өткөрүлгөн бизнес сурак аркылуу аныкталды. Ушул отчеттун баары SWOT анализинен өткөрүлдү.

Мындан соң SWOT анализине таянып критикалык маселелер тандалды. Критикалык маселелердин арасынан стратегиялык маселелер тандалды. Стратегиялык маселелер жергиликтүү экономикалык өнүгүүнү оптималдуу түрдө ишке ашырууга жардам кылат (экономикалык өнүгүү элдердин жашоосунун жакшыртуусу болуп саналды). Экинчи этаптын акырында стратегиялык маселелерди чечүүгө эң оптималдуу иш-чараларды аныктоо болду. Иш-чаралар долбоорлорго айландырылды.

Үчүнчү этап жаңы стратегиядагы коюлган максаттарды ишке ашыруу системасын түзүү болуп эсептелет. Уюштуруу комитети жергиликтүү экономикалык өнүгүү боюнча башкаруу функцияларын анализдеди жана ар кандай жолдорду караштырды. Анализге таянып система түзүлдү. Система айылдык кеңеш тарабынан бекитилген негизги документ болуп эсептелет.

2.4. УЛУТТУК ӨНҮГҮҮ СТРАТЕГИЯСЫ МЕНЕН ШАЙКЕШТИК

Стратегияны жаңылоо ыкмасы иштелип чыгып жатканда жашоо шарттын сапатын жогорулатуунун эң эффективдүү жолу экономикалык өнүгүү аркылуу ишке ашат деген болжол болгон. Ошондуктан стратегия жергиликтүү экономикалык өнүгүүгө өбөлгө боло турган шарттарды түзүүгө көңүл бурат.

Биздин стратегия менен бир убакта 2030-жылга чейин Өлкөнүн өнүгүү стратегиясы иштелип чыкты. Улуттук стратегия жалпыга маалым болгондон кийин анда сунушталган ыкма биздин стратегияга шайкеш болуп чыкты – экономикалык өнүгүүнү колдоо менен жашоо шартты жакшыртуу. Буга кошумча, улуттук стратегия жергиликтүү потенциалдын маанилүү экенин белгилейт.

Ошентип, бул стратегия Өлкөнүн өнүгүү стратегиясына толугу менен шайкеш келет,

анткени ал дагы экономиканы өнүктүрүү маселелерин камтыйт жана жергиликтүү экомикалык өнүгүүнү башкаруу жана колдоо үчүн жергиликтүү потенциалды түзгөнгө өбөлгө болот.

Төмондөгү негизги Улуттук өнүгүү программалы менен шайкеш келет:

1. Кыргыз Республикасынын 2030-жылга чейинки өнүгүү боюнча Улуттук программасы;
2. 2040-жылга чейин Кыргыз Республикасынын Улуттук суу стратегиясы (Кыргыз Республикасынын Президентинин 2023-жылдын 10-февралындагы ПЖ № 23 Жарлыгына ылайык)
3. Кыргыз Республикасынын Президентинин 2024-жылдын 18-декабрындагы ПЖ № 369 «Улуттук дем – дүйнөлүк бийиктик» уңгужолу жөнүндө Жарлыгына ылайык

2.5. 2015-жылдын 25-сентябрында БУУнун 193 мүчө-мамлекеттеринин туруктуу өнүгүү максаттарына жетүү боюнча милдетттенмелери менен шайкештик.

Туруктуу өнүгүү максаттары – бул эл аралык коомчулуктун алдында турган жакынкы 15 жылда теңсиздик менен жакырчылыкты кыскартуу, социалдык интеграцияга жетишүү, глобалдык климаттын өзгөрүшүн токтотууга салым кошуу жана дүйнөнү куруу, мында биздин урпактардын татыктуу жашоосу үчүн ресурстардын жетиштүүлүгү болгон комплекси. Максаттар туруктуу өнүгүүнүн 3 негизги аспектисинен турган: экономикалык өсүү, социалдык интеграцияны жана айлана чөйрөнү камтыган тең салмактуу прогрессти камсыздоого багытталган чараларды өзүнө камтыйт алар глобалдуу жана универсалдуу мүнөздө болушат, бирок локалдуу контекстин шарттарына жараша дифференциалдуу өзгөрүү мүмкүндүгүнө жол берет.

2015-жылдын 25-сентябрында БУУнун 193 мүчө-мамлекеттери туруктуу өнүгүү максаттарына жетүү боюнча милдетттенмелерди алышкан. Бул чечим «Биздин дүйнөнүн кайра түзүлүшү: 2030-жылга чейинки мезгилде туруктуу өнүгүү жаатындагы күн тартиби» документинде бекитилген.

Жакырчылыктын бардык түрүн биргеликте кыскартыруу

Жакырчылык – бул туруктуу негизде жашоого каражаттарды камсыздоо үчүн ресурстардын жана кирешелердин жетишсиздиги. Жакырчылыктын көптөгөн түрлөрү бар: ачкачылык, тамактын жетишсиздиги, жумушсуздук, билим алууга жеткиликтүүлүктүн чектелүүлүгү, социалдык обочолонуу жана табигый кырсыктардан жана оорулардан жогорку деңгээлдеги аярлуулугу, элдердин татыктуу жашоосуна мүмкүндүк берген чечимдерди кабыл алууга мүмкүндүктүн жоктугу.

Тамак-аш коопсуздугун камсыздоо, тамактанууну жакшыртуу жана айыл чарбасын туруктуу өнүгүүгө көмөктөшүү.

Табигый кырсыктар, түшүмдүн аз болушу, согуштар жана ресурстарды сарамжалдуу эмес пайдалануу дүйнө боюнча тамактын жетишсиздигинин себеби. Ачка болгон адамдар жумушка болгон жөндөмдүүлүгүн жоготот, оорулар үчүн аярлуу болот, көп акча табуу мүмкүндүгү болбойт жана өзүнүн жашоо шартын жакшырта албайт.

Дени сак жашоо мүнөзү камсыздоо жана бардык курактагы ар бир адамдын бакубаттуулугу үчүн көмөктөшүү.

Ден соолугу чың адамдар – чың экономика үчүн негиз. Элдердин бакубаттуулугун жана ден соолугун жакшыртуунун жетишилген ийгиликтерине карабастан, саламаттык сактоо чөйрөсүнө жеткиликтүүлүктүн теңсиздиги мурдагыдай эле сакталууда

Ар тараптуу жана адилеттүү, сапаттуу билим берүүнү камсыздоо жана бардыгы үчүн окуу мүмкүнчүлүгүн түзүү.

Билим берүү – Туруктуу өнүгүүнүн көптөгөн максаттарына жетүү үчүн негизги элемент.

Билим берүү элдердин ортосундагы мамилелерде толеранттуулукту жогорулатуу жана теңсиздикти кыскартуу үчүн негизги кызматты аткарат, элдерге туруктуу жана сергек Гендердик теңдүүлүккө жетүү жана бардык аялдардын жана кыздардын укуктарын жана мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү.

Гендердик теңсиздик –көпчүлүк өлкөлөрдө орун алган социалдык түзүлүш, мында эркектер жана аялдар өзүнүн гендерине байланыштуу коомдо бирдей эмес мүмкүндүктөргө ээ.

Суу ресурстарын сарамжалдуу пайдалануну жана бардыгы үчүн санитарияны камсыз кылуу.

Ишеничтүү, арзан, туруктуу жана заманбап электр энергиясына болгон жалпы жеткиликтүүлүктү камсыз кылуу.

Туруктуу, ар тараптуу экономикалык өсүшкө, бардыгы үчүн татыктуу жумуш жана өндүрүштүк иш менен камсыз кылууга көмөктөшүү.

Туруктуу экономикалык өсүш мүмкүн болот, эгер коомчулук айлана чөйрөгө зыян алып келбеген экономикалык өнүгүүгө дем берген элдердин сапаттуу жумуш болушу үчүн шарттарды түзсө. Жаштар үчүн татыктуу жумуш менен камсыздоо үчүн билим берүүгө жана кесипкөй даярдоого инвестициялар зарыл, бул болсо келишимдин түрүнө карабастан жаш эркектерге жана аялдарга кесипкөй көндүмдөрдү алууга жана социалдык коргоого жеткиликтүүлүктү алууга жардам берет, мунун натыйжасында жаш адамдар жынысына, кирешесинин деңгээлине же социалдык-экономикалык макамына карабастан жемиштүү жумушту таба алышат. Ийилме инфраструктураны түзүү, ар тараптуу жана туруктуу индустриализацияга көмөктөшүү жана инновацияга түрткү болуу.

Индустриалдаштыруу жана инфратүзүмдөр – экономикалык өнүгүү үчүн тирөөч. Кайра иштетүү өнөр жайында ар бир жумуш ордуну башка тармактарда 2,2 жумуш ордун түзөт. Ал эми өнүккөн инфратүзүмдөр бардык адамдарга ресустарга жана мүмкүндүктөргө жетүүнү камсыздайт.

Инфратүзүмдөргө инвестициялар – транспортко, ирригациялык системаларга, энергия менен жабдууга, маалыматтык жана коммуникациялык технологияларга– туруктуу өнүгүүгө жетүү үчүн жана көп өлкөлөрдөгү коомчулуктун мүмкүндүктөрүн жана укуктарын кеңейтүү үчүн зарыл.

Өлкө ичинде жана алардын ортосунда теңсиздикти азайтуу.

Айыл аймактын жана калктуу конуштарды ачык, коопсуз, тиричиликке туруктуу жана экологиялык туруктуулугун камсыз кылуу.

Айыл аймактын – интеллектуалдык иштердин, сооданын, маданияттын, илимдин, эмгектин өндүрүмдүүлүгүгүнүн, социалдык өнүгүүнүн жана башка көптөгөн нерселердин борбору. Алар адамдарга экономикалык жана социалдык жактан өнүгүүгө мүмкүндүк берет. Бүгүнкү күндө адамзаттын жарымы – 3,5 млрдадам – шаарларда жашашат. Алардын жалпы аянты кургактыктын болгону 3%ын гана түзөт, бирок аларга энергия керектөөнүн 60-80% жана көмүр кычкыл газынын чыгаруусунун 75% туура келет.

Бирок бирдей эле учурда жумуш орундарын түзүү менен айылдык чарбаны башкаруу процессине жана жаратылыш ресурстарын түгөтпөй гүлдөтүү үчүн айыл аймакта көптөгөн жалпы чакырыктар бар. Калктын жыш отрукташуусу, базалык кызмат көрсөтүүлөрдү камсыздоо үчүн каражаттардын жетишсиздиги, жашоого шайкеш келген турак жай жана инфратүзүмдөрдүн деградацияланышы менен күрөшүүсү зарыл.

Бардыгы үчүн биз каалаган келечек, негизги кызмат көрсөтүүлөргө, шайкеш келген энергия менен жабдуу, турак жай, транспорт, жана башка көптөгөн мүмкүндүктөрү бар шаарларды билдирет.

Өндүрүштүн жана керектөөлөрдүн туруктуу моделин камсыз кылуу.

Жакынкы эки он жылдыкта орто класска кирген дүйнөдөгү адамдардын саны өсөт. Мындай абал айрым адамдардын гүлдөп өсүшү үчүн жагымдуу болот, бирок бул болсо ансыз деле чектелген жаратылыш ресурстарына болгон талаптын жогорулоосуна алып келет.

Климаттын өзгөрүшү жана анын кесепеттери боюнча күрөшүүнүн шашылыш чараларын кабыл алуу.

Климаттын өзгөрүшү көмүр кычкыл газын СО 2 атмосферага бөлүп чыгарууну такыр токтоткондон кийин дагы көпкө чейин сакталат. Климаттын өзгөрүшү экономикалык өнүгүүгө, жаратылыш ресурстарына жана жакырчылык менен күрөшүүгө олуттуу таасирин тийгизет. Климаттын өзгөрүү көйгөйлөрүн арзан чечимдерди иштеп чыгуу өлкөлөргө экономиканын дени сак жана жашоого жөндөмдүүлүгүн камсыз кылат.

Кургактыктагы экосистеманы калыбынка келтирүү жана сактоо жана аларды сарамжалдуу пайдаланууга көмөктөшүү, токойлорду сарамжалдуу пайдалануу, чөлгө айланып калуу менен күрөшүү, жердин деградация процессин артка кайтаруу жана био ар түрдүүлүктүн жоголуу процессин токтотуу.

Туруктуу өнүгүүнүн кызыкчылыктарында социалдык тоскоолдуктардан тынчтыкка умтулган жана эркин коомду түзүүгө көмөктөшүү.

Мыйзамдын үстөмдүгү жана туруктуу өнүгүү көп учурда өз ара байланышкан жана бири бирин бекемдеп турат, бул болсо эл аралык жана улуттук деңгээлде туруктуу өнүгүүгө өбөлгө түзөт.

Туруктуу өнүгүүгө жетүүнүн каражаттарын бекемдөө жана туруктуу өнүгүүнүн кызыкчылыктарында глобалдуу өнөктөштүк механизм иштерин активдештирүү.

Туруктуу өнүгүү максаттарын ийгиликтүү ишке ашыруу глобалдык, регионалдык жана жергиликтүү деңгээлде, жеке сектордун жана жарандык коомдун ортосунда ийкемдүү өнөктөш мамилелерди түзмөйүн мүмкүн эмес.

Бул үчүн дараметти өстүрүү, финансы, техникалык өнүгүү жаатында учурдагы жана кошумча ресурстарды мобилизациялоо зарыл, ал эми шаарды өнүгүү максатында расмий жардам көрсөтүү боюнча өзүнүн милдеттенмелерин аткарууга тийиш.

Максаттарга жетүү ар бир адам үчүн маанилүү, анткени ал жакырчылыкты жоюуга, теңсиздикти жоюуга жана климаттын өзгөрүшү менен күрөшүүгө багытталган – универсалдуу адамдык баалуулуктар. Биргеликте гана аракеттенсек, биз эч ким унутулбай турганына шектенбесек болот.

2.6. СЭӨПсын пландаштыруу комитетинин мүчөлөрү

- Тажибаев Казыбек Канибекович – Айыл өкмөт башчы, төрагасы (жумушчу топтун ишин координациялоо)
- Аскербек уулу Кылымбек -Башкы адис, (СЭӨП документтерин жыйнактоо, коомдук талкуну уюштуруу)
- Айтиев Азатбек Азизбекович- Сатып алуулар боюнча башкы адис (маалыматтарды анализдөө)
- Бердиева Гулбайра Таштановна - ФЭБ башчысы (маалымат чогултуу, бюджеттин параметрлерин түзүү)
- Калыков Нурланбек Алымович – Айылдык кеңештин катчысы (маалымат чогултуу, маалыматтарды талдоо)
- Авазова Айгүл Авазовна– Айылдык кеңештин депутаты (маалымат чогултуу, маалыматтарды талдоо)

- Матазимов Равшан Турдубекович - муниципалдык ишкананын жетекчиси (маалымат чогултуу, маалыматтарды даярдоо)
- Жалиев Сабыр Орунбаевич– Жетектөөчү адис (маалымат чогултуу, маалыматтарды талдоо)
- Жолонова Элиш Жолоновна – Айылдык кеңештин депутаты (маалымат чогултуу, маалыматтарды талдоо)
- Орозов Назарбай - Ардагерлер кеңешинин төрагасы
- Абурасулов Раимберди Маматалиевич- Аксакалдар кеңешинин төрагасы

2.7.Процесске катышкан тышкы эксперттер

Кыргыз Республикасынын Мамлекеттик органдарынын жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын иштеп чыгуу маселелери.

Эксперт - Макыев Сагынбек Төлөшович Экономика боюнча PhD доктору, Ош мамлекеттик унверситети экономика, бизнес жана менеджмент институ.

3. КЫСКАЧА БАЯНДОО

Стратегиянын жалпы максаты бул Папан айылдык аймагынын тургундарынын жашоо шарттарын жакшыртуу болуп эсептелет. Жашоонун жакшыртуусун колдогондор – бул тургундар өздөрү болуп саналат. Жашоону жакшыртууга алардын энергиясы да, жөндөмү да бар. Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын ролу ошол адамдарды колдоо жана аларга шарт түзүп берүү болуп саналат (эң биринчиден аларга тоскоолдук кылбоо жана колдон келсе колдоо).

Стратегия негизинен жергиликтүү экономиканын өнүгүшүнө көңүл бурат. Башка мамлекеттердин тажрыйбасы көрсөткөндөй, жергиликтүү экономикалык өнүгүү элдин жашоосун жакшыртуунун эң эффективдүү жолу болуп саналат. Буга кошумча, Папан айыл аймагынын атуулдарынын арасындагы суроктун жыйынтыктары жумуш орундары жана үйбүлөлүк киреше жашоодогу эң маанилүү приоритеттер деп далилденди.

Андан кийинки тапшырманын максаты жергиликтүү экономикалык өнүгүүнү тездетүүгө эмне керек экенин аныктоо болду: тышкы мүмкүнчүлүктөрдү колдонуу жана тоскоолдуктарды чечүү.

Төмөндөгү таблица стратегиялык тандоонун жолун көрсөтөт:

Түрдүү маалымат /анализдер:	Анализдердин SWOT түрүндөгү эң негизги жыйынтыктары	Критикалык маселелер, SWOT анализге таянып аныкталган жана техникалык аймактарга бөлүнгөн	Стратегиялык маселелер (чектелген), критикалык маселелердин арасынан тандалган	Стратегиялык максаттарды жетүүгө багытталган иш-чаралар (долбоорлор)
1. жалпы маалымат 2. муниципалдык менчик 3. жергиликтүү бюджет 4. тышкы чөйрө 5. бизнес сурак 6. атуулдар сурагы 7. баалоо отчеттунун жыйынтыктары				

Аныкталган стратегиялык маселелер муниципалитеттин социалдык-экономикалык абалынын жана тышкы чөйрөнүн анализинин жыйынтыгы. Маалымат жети ар түрдүү отчеттордон алынды. Бул учурда эң маанилүү маалымат гана отчетторго кирди, андан кийин отчеттордогу эң маанилүү тезистер SWOT таблицасына кирди.

SWOT таблицасындагы маселелердин арасынан чектелген критикалык маселелер тандалды жана структурасы боюнча бөлүндү.

Критикалык маселелер беш стратегиялык багыт боюнча аныкталды:

1. Айыл чарба, анын ичинде: жаңы технологиялар, рынок, инфраструктура.
2. Кичи жана орто бизнес, анын ичинде: каржы ресурстарына мүмкүндүк алуу, бизнести колдоо инфраструктурасы, өнүгүүгө жер жана башка.
3. Техникалык инфраструктура, анын ичинде: ичимдик жана сугат суу, жолдор жана башкалар.
4. Социалдык сфера, анын ичинде: жакырчылыкты жоюу.
5. Андан тышкары, жергиликтүү бийликтин башкаруу системасын жакшыртуу боюнча бир нече маселелер аныкталды.

3.1 SWOT анализге кирген маалыматтын кыскача мазмуну

КҮЧТҮҮ	АЛСЫЗ
1. Экономикалык жактан активдүү калктын болушу 2. Жергиликтүү деңгээлдеги демөөрчүлөрдүн бардыгы 3. Айыл өкмөтүндө башкаруу	1. Тейлөө кызматтарынын жетишсиздиги (чач тарач, сулуулук салону, устакана ж.б.) 2. Айыл өкмөтүнүн аппаратынын штаттык бирдиктеринин

тажрыйбасы (ротация жолу менен) 4. Жер ресурстарынын жеткиликтүүлүгү 5. Генералдык пландын иштелип чыгуусу 6. Калктын таза суу менен камсыздалышы 7. Билим берүү мекемелеринин иштеши 8. Жүргүнчүлөрдү ташуу кызматтарынын иштеши 9. Гранттык программалар менен иштөө тажрыйбасы 10. Медициналык кызматтардын жеткиликтүүлүгү 11. Социалдык камсыздоонун уюштурулушу 12. Жолдордун салыштырмалуу жакшы абалы 13. Социалдык инфраструктуранын болушу (мектеп, бала бакча, маданият үйү ж.б.) 14. Жумуш орундарын түзүү боюнча аракеттердин болушу 15. Финансылык инфраструктура (терминалдар, банкоматтар, банктар) 16. Жааматтык коом менен кызматташтык (НПОлор, фонддор) 17. Райондун борборуна географиялык жакындык 18. Соода-сатык жүргүзүү мүмкүнчүлүктөрү 19. Коопсуздук деңгээлинин салыштырмалуу жогору болушу 20. Айыл чарбасын жүргүзүүгө ыңгайлуу климаттык шарттар 21. Жаштардын демилгелүү жана активдүүлүгү 22. Санариптештирүү боюнча башталган иш-аракеттер 23. Миграциядан кайтып келген жарандардын жаңы идеяларды алып келиши 24. Ишкердикке кызыккан калктын бардыгы 25. Туризмди өнүктүрүүгө мүмкүн болгон тарыхый же жаратылыш ресурстарынын болушу	жетишсиздиги 3. Жергиликтүү кеңештин натыйжасыз иш алып барышы 4. Аппарат кызматкерлеринин квалификациясын жогорулатуу зарылдыгы 5. Санарип кодекстин колдонууга толук кирбегени / түшүнүктүүлүктүн жоктугу 6. Уюштуруу техникасынын (компьютер, принтер ж.б.) жетишсиздиги 7. Табигый ресурстардын чектелүү болушу (айрыкча таза суу жана башка инфраструктура) 8. Калк тарабынан суу үчүн төлөм төлөөнүн төмөн деңгээли 9. Сугат каналдарынын жана ирригация системасынын эскилиги 10. Жылытуу системасынын начар абалы (от казандар эски, жылуулук жоготуусу жогору) 11. Медициналык жабдуулардын жетишсиздиги 12. Маданият үйүнүн жоктугу же жабдууларынын жетишсиздиги 13. Бала бакчалардын жетишсиздиги же толук эмес иштеши 14. Жарандардын турак жайга болгон жогорку муктаждыгы 15. Спорт жана ден соолук мекемелеринин жетишсиздиги 16. Жаштар үчүн иш менен камсыздоо мүмкүнчүлүктөрүнүн чектелүүсү 17. Ишкердикти колдоо механизмдеринин начар иштеши 18. Маалымат жеткирүү жана коомдук угуу системаларынын алсыздыгы 19. Экологиялык көйгөйлөр боюнча маалыматтын аздыгы 20. Инвестиция тартуу боюнча стратегиянын жоктугу

МҮМКҮНЧҮЛҮК	**КОРКУНУЧ**
1. Аймактын стратегиялык маанидеги жолдордун боюнда жайгашуусу 2. Жаңы технологияларды киргизүүгө жана иштетүүгө мүмкүнчүлүктүн болушу 3. Айыл чарба продукциясын өндүрүү жана кайра иштетүү мүмкүнчүлүгү 4. Республикалык бюджеттен каржылануучу программалар менен иш алып баруу 5. соодасын өнүктүрүү мүмкүнчүлүгү 6. Мигранттар аркылуу чет өлкөдөн акча которуулардын (ремиттенс) келиши 7. Чет элдик донорлор жана өнөктөштөр менен (гранттар, азык-түлүк, бизнес-фонддор) иштешүү 8. Республикалык маанидеги өндүрүш ишканаларын тартуу мүмкүнчүлүгү 9. Туризмди өнүктүрүү (жаратылыш ресурстары, улуттук өзгөчөлүктөр, кол өнөрчүлүк) 10. Жаштарга жана аялдарга багытталган программалар аркылуу экономикалык активдүүлүктү жогорулатуу 11. Санариптештирүү аркылуу кызмат көрсөтүүнү автоматташтыруу 12. Жаңы логистикалык борборлорду түзүү мүмкүнчүлүгү 13. Ички жана тышкы инвесторлорду	1. Миграциянын күчөшү – калктын, айрыкча жаштардын чет өлкөгө кетиши 2. Айыл чарбасына болгон климаттык таасирлер (кургакчылык, суу аздыгы) 3. Инфляция жана азык-түлүк бааларынын кескин өсүшү 4. Ички жана тышкы инвестицияларга болгон кызыгуунун азайышы 5. Саясий туруктуулуктун жоктугу – стратегиялык пландын үзгүлтүккө учурашы мүмкүн 6. Табигый кырсыктардын (жер титирөө, сел, суу каптоо) коркунучу 7. Жумушсуздуктун жогорулашы – социалдык чыңалууну жаратышы ыктымал 8. Чет элдик гранттар жана программалардын токтоп калышы же чектелиши 9. Жаштардын билим алууга жеткиликтүүлүгүнүн төмөндөшү 10. Инфраструктурага жетиштүү каражат бөлүнбөгөндүктөн анын начарлоосу 11. Калктын саламаттыгынын начарлашына таасир этүүчү экологиялык көйгөйлөр 12. Санариптештирүүдө артта калуу – маалыматтык изоляцияга туш болуу

тартуу үчүн шарт түзүү 14. Коомдук-менчик өнөктөштүк долбоорлорун ишке ашыруу	

4. Элес

Папан аймагы — табияты кооз, таза аба, тунук суу, берекелүү жерлерге ээ болгон айыл чарба тармактары өнүккөн, эл эмгекти ыйык тутуп, жаңы технологиялар менен айкалышкан, кайра иштетүү тармактуу. Жеке ишкердикке колдоо көрсөтүлүп, кичи бизнестерин өнүктүрүүгө мүмкүнчүлүк табуу, адам укугу урматталган, ар бир жаран үчүн коопсуз, ыңгайлуу жана татыктуу жашоо чөйрөсү түзүлгөн, билимдүү, маданияттуу, ден соолугу чың, жигердүү жана колунда бар адамдардын гүлдөгөн, келечеги кең, жашоого ылайыктуу кичи мекен.

5 . МИССИЯ

Папан айылдык аймагынын Миссиясы төмөнкүдөй:

Папан айылдык аймагынын айыл өкмөтүнүн Элесине жетүү үчүн ыңгайлуу шарт түзүп беришет.

Күчтүү айылдык кеңеш жана профессионалдуу аппарат, ички жана тышкы ресурстарды эффективдүү пайдалануу менен, жергиликтүү коомчулукка сапаттуу кызмат көрсөтүшөт.

Папан айылдык аймагынын укуктун корголушуна, демократиянын калыптанышына жана жергиликтүү экономиканын өнүгүшүнө өбөлгө болгон чөйрөнү камсыз кылат.

Миссиянын мааниси – бул жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдардын элеске жетүүгө багытталган ролу. Башкача айтканда, миссия жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары элеске жетүүдө тийиштүү шарттарды түзүү үчүн кандай иш-аракеттерди алып барыш керек деген суроого жооп берет. Миссия жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдардын философиясы деп да аталса болот.

Миссия элес сыяктуу мониторлонуп жана ага баа берилип турушу керек. Бул учурда да миссиянын ар бир элементинин мааниси берилген. Ушуга таянып келечекте башкаруу органдары өздөрүнүн койгон ролуна жана максаттарына жеткендиги же жетпегендигине баа берүүгө мүмкүн болот.

6. 2025 - 2030 - ЖЫЛДАРГА СОЦИАЛДЫК-ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮКТҮРҮҮ ПРОГРАММАСЫ

6.1-БӨЛҮМ. АЙМАКТЫН ЖАЛПЫ МҮНӨЗДӨМӨЛӨРҮ	
Географиялык абал	Папан айыл аймагы Ош облусунун чыгыш тарабындагы Кара-Суу районунда айыл жергенсинде жайгашкан. Аймак чыгыштан Мады, Манас айыл аймагы менен батыштан Ноокат районунун Көк-Бел айыл аймагы менен чектешет. Айылдык аймактын борбору Папан айылы Облустук борбордон алыстыгы 50 км. Райондук борбордон алыстыгы 75 км. Айыл аймагы 1976 - ж. уюштурулган.
Жалпы аянты (Га)	43109 мин кв $м^2$
Ландшафт жана жаратылыш шарттары	Негизинен тоолуу аймак, деңиз деңгээлинен 1500 миң метр бийиктикте жайгашкан. Кескин континенттик климат айыл чарбасынын өнүгүшүнө олуттуу таасирин тийгизет. Кыш мезгили 5 айга созулат жана катуу кар менен коштолот, минималдуу төмөнкү температура 30 ºС жетиши мүмкүн. Жай мезгилинде температура 40 ºС чейин жетиши мүмкүн. Жайында орточо температура 35 ºС, кышында 20 ºС
АА калкы (адам), аялдардын саны:__________________ анын ичинде (айылдарда):	18704 9415
(АА борбору)	Папан айылы
Папан (Арал)	471
Кожокелен	2393
Кара-Гур	641
Алчалуу	2306
Кызыл-Туу	2296
Ак- Терек	1684

Атамерек	156
Чычкан- Кол	1673
Жар-Башы	1924
Камыр-Суу	1325
Андагул	902
Бөрү	2432
Тогуз-Булак	501
СЭӨПнын максаты	Папан айыл аймагы 2025-2030 –жылдары экономикасын Ак-Буура дарясына мини ГЭСтерди куру менен, өндүрүштү көмүр, карьердерин ишке киргизүү жана балыкты, балды өндүрүп, ошондой эле туризм багытын жана мал чарба багытында асыл тукумду малды, сандан сапатка өткөрүү жана инновациаялык ыкмаларды колдонуу менен, минералдык сууларды чыгаруу, логистикалык борбор айыл аймактын экономикасын өнүктүрүп, бизнес өкүлдөрнө, фермерлдерге, дыйкандарга колдоо көрсөтүлгөн, ички жолдор жана башка инфраструктурасы жакшыртылган, КТК кызматы уюштурулган, көрктөндүрүү, жашылдандыруу иштери активдүү жүргүзүлгөн, калктын аярлуу катмарларын колдоо көрсөтүлгөн, калкка ичүүчү суу менен камсыздалган, көчөлөрү жарыктандырылган, маданият, билим берүү, спорт, тармагында баардык шарттар түзүлгөн жашыл экологиясы сакталган жашыл өнүккөн айыл аймакка айланат.

6.2-БӨЛҮМ. КАЛК

6.2.1 (таблица) Калк жана эмгек ресурстары

Категория	*Факт*	*күтүлгөн*	*Прогноз*				
	2024 ж.	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**	**2028 ж.**	**2029 ж.**	**2030 ж.**
Жыл башындагы туруктуу калктын саны (адам)	20858	18704	19783	20791	21623	22596	*23726*
Өсүш темпи %			5,5%	4,9%	4%	4,5%	5%
анын ичинде аялдар	*10624*	*9415*	*9933*	*10420*	*10837*	*11325*	*11891*
Жыл башындагы эмгекке жарамдуу курактагы туруктуу калктын саны, (адам)	7335	7787	8239	9110	9468	9932	10379
Өсүш темпи (%)		*5,8%*	*4,89%*	*4,5%*	*3,93%*	*4,9%*	*4,5%*
анын ичинде аялдар	*3814*	*4049*	*4284*	*4493*	*4695*	*4879*	*5118*
Экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча **иштеген калктын саны** (адам):	6028	6028	6524	6930	5874	6191	6568
Айыл чарба	5345	5450	5902	6305	5338	5624	5975
Өнөр жай:	576	578	622	625	536	567	593

Иштетүүчү	*90*	*93*	95	102	72	*73*	76
Электр энергиясы	*12*	*12*	12	*12*	*12*	*12*	12
Курулуш	208	211	216	232	185	191	197
Соода	114	117	119	122	97	101	102
Транспорт жана байланыш	98	103	115	126	101	103	111
Башка кызматтар	39	42	65	73	69	87	95
Калдыктарды кайра иштетүү	-	-	-	-	-	-	-
Жумушсуздардын саны (адам):	1754	1759	1715	1672	1644	1624	1592
Өсүш темпи		0,28	-2,50%	-1,7	-1,2	-2%	-1,8%
анын ичинде аялдар	911	914	892	870	855	845	828
Жакырчылыктын эң төмөнкү чегинде турган калктын саны (адам)	452	408	404	*403*	*392*	*354*	*321*
Өсүш темпи		*-0,97*	*-0,9*	*-0,24*	*-2,72*	*-9,69*	*-9,32*
Миграцияланган эмгекке жарамдуу калктын саны (эл аралык миграция боюнча кеткендер, адам)	6910	6703	6684	6602	6440	6310	6290
Өсүш темпи (%)		-0,13	-0,28	-1,22	-2,45	-2,01	-0,31

6.2.2. Эмгекке жарамдуу калктын өсүшүн, иш менен камсыз кылуу жана эмгек миграциясы маселелерин талдоо	

6.2.2. Эмгекке жарамдуу калктын өсүшүн, иш менен касыз кылуу жана эмгек миграциясы маселелерин талдоо

Бул жерде суроолорго кыскача жооптор берилет:

Аймактагы эмгекке жарамдуу калктын санынын көбөйүшүнүн же азайышынын кандай себептери болушу мүмкүн?

Жооп: Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн эмгекке жарамдуу калктын (адатта 16 жаштан 64 жашка чейинкилер) көбөйүшүнө же азайышына бир нече социалдык, экономикалык жана демографиялык себептер таасир этиши мүмкүн.

Эмгекке жарамдуу калктын көбөйүшүнүн себептери:

1. Табигый өсүш (туулуу жана өлүм деңгээли);
2. Иммиграция (калктын көчүп келиши);
3. Экономикалык мүмкүнчүлүктөр;
4. Билим берүү жана кесиптик даярдоо борборлору;

Эмгекке жарамдуу калктын азайышынын себептери:

1. Эмгек миграциясы (тышка кетүү);
2. Жумушсуздук жана экономикалык туңгуюк;

3. Билимдүү жаштардын кетиши (мээнин агып кетиши);
4. Туулуштун азайышы жана картаюу;
5. Саясий же социалдык туруктсуздук;
Аймактагы адамдардын кетип жаткан агымын азайтуусун жана эмгекке жарамдуу калктын санынын өсүшүн камсыз кылуу үчүн кандай чараларды көрүүгө болот?
Жооп: Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүндө эмгекке жарамдуу калктын чет жакка агымын азайтуу жана алардын санынын өсүшүн камсыз кылуу үчүн бир катар мамлекеттик, жергиликтүү жана жарандык коомдун деңгээлинде стратегиялык чаралар көрүлүшү керек. 1. Жумуш орундарын түзүү жана ишкердикти колдоо
Жергиликтүү чакан жана орто бизнести (ЧОБ) колдоо;
Салык жеңилдиктери берүү;
Жеңилдетилген насыялар сунуштоо;
Ишкерлер үчүн билим берүү курстарын уюштуруу;
Кесиптик-техникалык борборлор ачуу;
Жаштарды талап кылынган адистиктерге (устачылык, тикмечилик, IT, тамак-аш өндүрүү ж.б.) окутуу;
Коопсуз жана туруктуу иш орундарын түзүү үчүн инвестор тартуу.
2. Жаштарга мүмкүнчүлүк түзүү
Жаштар борборлорун түзүү;
Демилгелерди колдоо, окутуу, стартап-программалар;
Жаш ишкерлерди колдоо программасы;
Гранттар же ишкердикти баштоо үчүн конкурстар уюштуруу;
IT жана заманбап адистиктер боюнча курстар;
Папан айыл өкмөтүнөн кетпей туруп да онлайн иштөөгө мүмкүнчүлүк берүү (фриланс, программист, дизайнер).
3. Социалдык жана маданий шарттарды жакшыртуу
Бала бакчалар, мектептер жана ооруканалардын сапатын жогорулатуу;
Маданий иш-чаралар, спорттук секциялар уюштуруу;
Коопсуздук деңгээлин көтөрүү (милиция ишинин ачыктыгы, коомдук тартипти сактоо).
4. Калкты турак жай менен камсыз кылуу
Көп кабаттуу үй курууларын колдоо;
Мигранттар үчүн кайра келүүдө жардам берүүчү программалар.
5. Мигранттар менен иш алып баруу
Тышка кеткен мигранттар үчүн "кайтып келүү" программаларын түзүү;
Инвестициялык стимулдар, бизнес баштоого жардам, юридикалык колдоо;
Алардын тажрыйбасын жана капиталын колдонуу;
Мигранттардын акчасын натыйжалуу инвестицияга буруу жолдорун сунуштоо.
6. Аймактык өнүгүү жана инфраструктура
Жолдорду, жарыктандырууну жана сугат системаларын оңдоо;
Коомдук транспортту өнүктүрүү;
Айыл чарбасын модернизациялоо жана сатуучу базарларга жеткирүү жолдорун жакшыртуу;
Жумушсуз калктын санынын көбөйүшүнүн же азайышынын себептери эмнеде?

Жооп:Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүндө жумушсуз калктын санынын көбөйүшүнө же азайышына бир нече экономикалык, социалдык жана демографиялык себептер таасир этет. Бул себептерди экиге бөлүп карасак болот:

1. Иш орундардын жетишсиздиги;

Жергиликтүү өндүрүш, чакан бизнес жана тейлөө тармактарынын жетишсиз өнүккөндүгү;

Жаңы ишканалардын ачылбай жатканы.

2. Кесип менен эмгек рыногунун талаптары дал келбейт

Жаштар алган адистиктер реалдуу турмушта талап кылынбайт.

3. Көпчүлүк жаштардын миграцияга үмүт артканы

Жергиликтүү жумушту "уят, аз төлөйт" деп четке каккан учурлар көп.

Ата-энелер да балдарын чет өлкөгө кетүүгө түртүшөт.

4. Ишкерликке шарттын начарлыгы

Жеңилдетилген насыяларга жетүү кыйын.

Бизнес ачуудагы бюрократия жана коррупция тоскоол болот.

5. Инфраструктуранын артта калышы

Жол, электр, суу көйгөйлөрү – инвестиция тартууга тоскоолдук кылат.

Натыйжада жаңы жумуш орундар ачылбайт.

6. Айыл чарба тармагындагы туруктсуздук

Дыйкандар менен фермерлердин кирешеси туруксуз болгондуктан, айыл жеринен да жумуш издеп шаарга агылгандар көп.

Жумушсуздуктун азайышынын мүмкүн болгон себептери:

1. Жаңы жумуш орундардын ачылышы

Мисалы, базарлар, майда өндүрүш цехтери, тейлөө кызматтары.

2. Жаштарды кесиптик билим менен камсыздоо

Кесиптик лицейлер, тренингдер көбөйсө, жаштар өз алдынча жумуш таба алат.

3. Жергиликтүү өз алдынча ишкерликтин өнүгүшү

Аялдар жана жаштар чакан бизнес менен алектенип башташы.

4. Мамлекеттик же донордук программалар

Жумушсуздар үчүн атайын окуу же каржылык колдоо программалары ишке ашырылса.

5. Интернет жана фриланс мүмкүнчүлүктөрү

Жумушсуздуктун деңгээлин төмөндөтүү үчүн кандай чараларды көрүүгө болот?

Жооп: Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүндө жумушсуздукту кыскартуу — бул социалдык-экономикалык көйгөй катары аймакка гана эмес, өлкөгө да өзгөчө маани берилчү маселелердин бири.

1. Жаңы өндүрүш мүмкүнчүлүгү;

2. Кызмат көрсөтүү борборунун ачылышы;

Айыл аймакта кызмат көрсөтүү борбору ачылып, калкты тейлөө жөнгө салынууда — бул коомдук уюмдар менен кызматташууга социалдык салымдын негизин түзөт.

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүндө жумушсуздукту азайтууга багытталган чаралар

1. Ишкана-өндүрүштү кеңейтүү Өнөр жай зонасын өнүктүрүү: Өзүнчө чакан иш-көнүш залдарын түзүү (мисалы, жеңил өнөр жай, кайра иштетүү сектору) жана ишкерлер үчүн ыңгайлуулуктар түзүү.

2. Ишкерликти колдоо

3. Ар түрдүү жумуш орундарын түзүү;

4. Жамааттык демилгелер жана коомдук уюмдар;

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтү тарабынан жогоруда аталган бардык маселелер боюнча кандай чаралар сунушталууда?

Жооп: Папан айыл аймагынын айыл өкмөтү тарабынан жумушсуздукту кыскартууга, кадрдык өнүгүүгө жана айылдык инфраструктураны жакшыртууга багытталган учурдагы жана жакынкы келечектеги чаралар жөнүндө маалыматтар: Мемлекеттик жана академиялык кызматташуу

Инфраструктураны жакшыртуу: экология жана көчөлөр

Көчөлөрдү кеңейтүү жана инфраструктураны жаңылоо

Ош Папан Кожо-Келен автоунаа жолуна, тротуарлар, веложолдор жана жашыл зона киргизүү пландалууда, бул инфраструктураны жакшыртып, логистикалык мүмкүнчүлүктөрдү кеңейтет. Бул жерде суроолорго кыскача жооптор берилет:

6.3 КЫЗМАТТАР ЖАНА ЖЕРГИЛИКТҮҮ ИНФРАСТРУКТУРА

6.3.1. (таблица) Кызматтар жана жергиликтүү инфраструктура

Категория	*факт*	*күтүлгөн.*	*прогноз*				
	2024 ж.	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**	**2028 ж.**	**2029 ж.**	**2030 ж.**
Ичүүчү сууга жеткиликтүүлүк (%)	8	8	8	8	8	15	*20*
Кожолуктарды катуу тиричилик калдыктары (КТК) ташып чыгаруу менен камтуу (%)	58	60	70	75	80	90	*90*
Ички жолдордун жалпы узундугунан канааттандырарлык абалдагы асфальтталган ички жолдордун үлүшү (%)	35	40	45	50	60	70	*80*
Көчөлөрдүн жалпы санынан жарыктандырылган көчөлөрдүн үлүшү (%)	28	30	40	50	60	65	*70*
Спорттук секцияларга тартылган жарандардын	45	50	70	80	100	150	*200*

саны (адам)							
Маданият чөйрөсүндөгү ийримге катышкан жарандардын саны (адам)	18	20	30	35	40	50	*70*
Балдарды мектепке чейинки билим берүү менен камтуу (%)	20%	20%	20%	25%	30%	40%	*50%*
Балдарды мектептик билим менен камтуу (%)	100	100	100	100	100	100	*100*
Медициналык персонал менен камсыздоо деңгээли (адам)	40	40	50	60	70	80	*90*
Калктын турак жай менен камсыз болушу (бир тургунга жалпы аянттын кв. м)	*400 кв/м*	*400кв/м*	*400кв /м*	*400кв/м*	*400кв/ м*	*400кв/ м*	*400кв/м*
(башка көрсөткүчтөр)							

6.3.2. Учурдагы кырдаалды анализдөө	

Бул жерде суроолорго кыска жооптор берилет (ар бир кызмат боюнча):

- Аймактын тургундарына кандай кызматтар керек, бирок жеткиликтүү эмес? (сүрөттөө)
- Санариптик кызматтар жана интернет
- Туруктуу жана тез интернетке жеткиликтүүлүктүн жоктугу.
- Агрардык колдоо кызматтары (кеңеш берүү, техникалык жардам, ссуда).
- Балдар үчүн өнүгүү борборлору, спорттук объекттер.
- Таза суу жана санитария көйгөйлөрү.

1. Айылдарда **оптикалык-тал кабели** жок. Бул кабель – жогорку ылдамдыктагы интернет үчүн негизги инфраструктура. Операторлор мобилдик байланыш мунарасын (антенна) орнотууга **инвестиция жасабайт**, анткени айылда абонент аз – чыгаша көп, пайда аз. Тоолуу же өтө алыс жайгашкан кыштактарда **техникалык жактан жетүү кыйын**. Бул кошумча чыгым талап кылат. Эгер бул көйгөйлөр чечилсе, айыл аймактарындагы жашоо сапаты кыйла жогоруламак — билим берүү, медицина, бизнес жана башка тармактар санариптик мүмкүнчүлүктөр менен өнүкмөк.

2. Агрардык колдоо кызматтарынын — тактап айтканда, **кеңеш берүү, техникалык жардам жана ссуда берүү системаларынын** — айыл жергесинде өнүкпөй жатышынын бир нече негизги себеби бар. Бул көйгөй комплекстүү мүнөздө болуп, төмөндөгү факторлордон улам келип чыгат:

Айыл чарбасын өнүктүрүү боюнча стратегиялар кагаз жүзүндө бар, бирок **иш жүзүндө жакшы ишке ашпай жатат**. Агрардык кеңеш берүү кызматтары (агрокеңешчи, агроном, ветеринар) көп учурда **штатта каралган эмес** же каржыланбайт. Мамлекеттик колдоонун негизги бөлүгү **ири чарбаларга** же фермердик кооперативдерге гана багытталат, жөнөкөй дыйкандар сыртта калып калат. Айылдык фермерлерге **жеңилдетилген насыя** алуу кыйын. Себеби: епилдикке коё турган мүлкү жок, Керектүү документтерди толтурууга **юридикалык же финансылык сабаттуулук жетишсиз**, Коммерциялык банктар **коркунучтуу рынок катары** карашат (кайтарып берүү тобокелдиги жогору).

3. **Айыл жергесинде балдар үчүн өнүгүү борборлору жана спорттук объекттердин**

жетишсиздиги – чоң көйгөй, жана бул маселени чечүү айылдын келечеги үчүн өтө маанилүү. Спорт зал же өнүгүү борборун куруу – **капиталдык салым**, ал үчүн көбүнчө акча жетпейт. Айрым учурларда ата-энелер **баланын өнүгүүсүнө көңүл бурбайт**, үй-бүлөдө "иштеп, жардам бер" деген талаптар көп. Баланын чыгармачылыгын өнүктүрүү керек деген түшүнүк жетишсиз болушу мүмкүн. Балдар бош убакытты телефон менен же көчөдө өткөрөт. Жаштар **терс таасирлерге, кылмыштуулукка, баңги заттарга** жакын болот. **Чыгармачылык, спорттук, интеллектуалдык таланттар** ачылбай калат.

4. **Аймактагы эң олуттуу жана негизги көйгөйлөрдүн** бири. **Таза суу жана санитария маселеси чечилбеген айылдарда** калктын саламаттыгына, жашоонун сапатына жана балдардын өнүгүшүнө **түздөн-түз терс таасир тийгизет**. Көп айылдарда **совет мезгилинде курулган суу түтүктөрү** колдонууга жараксыз абалда. Кээ бир айылдарда **таптакыр суу түтүк системасы жок**, калк **болжолдуу булактан, арыктан, сугат каналдан** суу ичет. Суу тазалоочу жабдуулар, фильтрлер **орнотулган эмес**, кээде суу булганыч бойдон берилип калат. Айыл өкмөттөрдө суу түтүктөрүн жаңылоо, скважина казуу же санитардык шарттарды түзүү үчүн **жетиштүү каражат жок**.

Таза суу

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүндө 12 айыл бар анын ичинен 1 айыл таза суу менен камсыз болгон. Калган айылдарада өз алдынча Ак-Буура дарыясынан суу тартырып суу сактоочу кампадан колдонушат. Союз мезгилинде Жар-Башы, Чычкан-Кол, Камыр-Суу айылдарын таза-суу менен камсыз кылып турган кампа азыркы учурда эскилиги жетип капиталдык ондоого муктаж. Кампаны оңдоо боюнча айыл өкмөттүн бюджетти жетишсиздигинен ондолбой келүүдө. Азыркы учур оңдоо боюнча АРИС программасы менен сүйлөшүүлөр жүрүүдө.

Кожолуктарды катуу тиричилик калдыктарын (КТК) ташып чыгаруу

Айыл аймакта таштандыны чыгаруу боюнча 2025-жылы "Папан" муниципалдык ишканасы ачылып, жергиликтүү бюджеттен 5 100 000 сомго таштанды чогултуучу авто унааа алынып, Ош шаардык "Тазалык" муниципалдык ишканасы менен келишим түзүлүп, азыркы учурда 8 айылдан ташатандылар чогултулуп, атайын таштанды чыгаруучу жайга ташылууда. ЮСАИД менен биргеликте атайын окуулар өткөзүлуп, жергиликтүү жашоочуларга тарифин бекитүү боюнча иштер алып барылып, 200 сомдон ар бир кожолукка тариф бектилген. Жаңыдан ачылган ишкананын штат бирдиктерин көбөйтүп, транспорт базасын кеңйтүүгө 2030 –жылга алгылыктуу иш аракеттер жүргүзүлүшүнө ишенебиз.

Ички жолдордун жалпы узундугунан канааттандырарлык абалдагы асфальтталган ички жолдордун үлүшү (%)

Папан айыл аймагындагы айылдардын ички көчөлөрү жалпысынан 20 км. Анын асфальт төшөлгөн жол 8 км. Айыл өкмөт тарабынан шагыл төшөө иштери жүрүп турса да эки үч жылдан кийин оңдоого муктаждык жаралууда. Алчалуу айылындагы ички көчөнүн абалы өтө начар. Айылдын ички жолу жаан-чачын көп жааган мезгилде жол өтө ылай, баткак болуп, аксакалдардын мечитке баруусуна, окуучулардын мектепке баруусуна кыйынчылык жаралууда.Асфальт төшөөгө айыл өкмөт дотация да тургандыктан бюджети жетишсиз болууда.

- Ички жолдорду асфальттоого долбоор даярдап тиешелүү тараптарга кайрылуу
- жол жээктерине тротуар, латокторду орнотуу;
- коопсуздук үчүн жол жээктерине жол белгилерин орнотуу

- ички жолдорду кеңейтүү
- көпүрө салуу жана ремонттоо

ЖАРЫКТАНДЫРУУ

2025-жылга карата көчөлөрдүн 50%ы жарыктандырылган. Акча каражаттын жетишсиздигинен көчөлөр толук жарыктандырылган эмес. Бул биринчиден жашоочуларга ыңгайсыздык жаратып, коопсуздугуна шек келтирет. 2030-жылга карата көчөлөрдү жарыктандырууну 90%га жеткирүү күтүлүүдө жана түнкү жарыктандырууларды күндүн энергиясы менен жарыктандырууга өткөрүү пландалат.

- Карагур, Чычкан-Кол, Жар-Башы айылдарынын калган көчөлөрүн жарыктандыруу
- Энергияны күндөн алуу ыкмасын колдонуу

СПОРТ

Жалпысынан 2025-жылга карата спорттук секцияларга катышкан адамдардын саны 100. Бул өтө эле төмөн көрсөткүч. Айрым мектептерде волейбол, кичи футбол, күрөш жана шахмат секциялары бар. Кесипкөй машыктыруучулар жана спорттук инвентарлар жетишсиз болууда. Бирок, 2030-жылга карата спорттук машыгууну жайылтуу жана өнүктүрүү максатында олуттуу иш-чараларды алып баруу менен 300 адамга жеткирүү пландаштырылат. Футбол, волейбол, күрөш, көкбөрү, теннис, тогуз коргоол, шахмат аянтчалары ачылып, жана башка спорттук секциялары ишке кирет.

- Спорттук секцияларды ачуу
- Спорттук инвентарларды сатып алуу
- Спорттук мелдештерди уюштуруу
- Заманбап спорт залдын курууну уюштуруу
- Аялдар жана кыз-келиндердин саламаттыгы жана ар кандай оорулардан алыс болуу үчүн машыгуу залын уюштуруу

МАДАНИЯТ

Бүгүнкү күндө Арал айылында Маматажи Абдурасулов атынрдагы маданият үйү бар. Мындан башка айылдарда маданият үйү жок. Аймакта 1 китепкана бар.

- Келечек муундарга адеп-ахлак жана кыргыз элинин тарыхын,үрп-адаттарын сактоо боюнча иш-чараларды уюштуруу
- Маданий секцияларды, кружокторду уюштуруу
- Маданият үйү үчүн музыкалык аспаптарды жана атайын кийимдерди сатып алуу
- Китепканаларды электрондук форматка өткөрүү
- Жаңы китептерди сатып алуу

БИЛИМ БЕРҮҮ

Мектепке чейинки билим берүүнү өнүктүрүү тармагы: Папан айыл өкмөтүндө 3 бала бакча иштейт. Бала бакчалар бул жаштагы балдардын 12% камсыздайт. Кожо-Келен айылында жаңы бала бакча ишке кирүү алдында турат. Мунун жыйынтыгында 60 бала бала бакча менен камсыз болот. Бөрү, Алчалуу айылдарына ар бирине 50 орундук бала бакчаларды куруу пландалууда. 2030-жылга карата бул көрсөткүч 70%ге жетет.

Орто билим берүү өнүктүрүү тармагы:

Папан айыл өкмөтүндө 7 жалпы билим берүүчү, 1 башталгыч билим берүүчү мектеп бар. Бул

мектептерде 2450 окуучу окуйт. Айрым предметтер боюнча мугалимдер жетишсиз. Материалдык-техникалык базалар жакшы, бардык мектептер компьютер менен камсыз болгон жана интернент желесине туташтырылган.

- Эскилиги жеткен билим берүү мекемелерин капиталдык ремонттон өткөзүү;
- Колунда жок жана аз камсыз болгон мектептеги окуучуларды тартуу жана колдоо көрсөтүү үчүн демөөрчүлөр аркылуу бир кесиптик окууга киргизүү жана каржылоо;
- Мектептерди керектүү техникалар менен камсыздоо
- Жаш мугалимдерге материалдык колдоо көрсөтүү
- Мектептердин жылытуу системаларын жакшыртуу

САЛАМАТТЫКТЫ САКТОО

Папан айыл өкмөтүндө 1 Үй бүлөлүк дарыгерлер практикалык борбору, 6 ФАП, 7 врач, 87 кызматкер иштейт. Бул көрсөткүч жалпы калкты тейлөөдө жетишсиз. Карагур айылына жаңы ФАП ын курулушу пландалууда.

- Элдин ден-соолугуна кам көрүү;
- Жаңы медициналык техникалар менен камсыздоо.

ТУРАК ЖАЙ

Папан айыл өкмөтү боюнча 210944 чарчы метр турак жай курулушу бар. Бул адам башына бөлө келгенде 13,58 чарчы метрди түзөт. Жеке куруучулар тарабынан 2025-жылы 28 жеке турак жай курулду. Бул 2604 чарчы метрди түздү. Бул көрсөткүч былтыркы жылга салыштырмалуу 124 %ды түздү. Турак жай жаштар арасында негизги жана көйгөйлүү маселе. Анткени, 2024-жылга карата 5000ден ашуун адам турак жай үчүн кезекте туруп жатат.

- 58,8га жер аянтын “Калктуу конуш” категориясына трансформациялоо.
- Таш-Короо участогунан дагы 50 га жер аянтын “калктуу конуш” категориясына трансформациялоону демилгелөө.
- Турак жай үчүн берилген участкалардын баарын мамлекеттик каттоодон өткөрүүнү уюштуруу

6.3.3. Жергиликтүү коомчулуктун артыкчылыктуу муктаждыктарына анализ жүргүзүү

Артыкчылык	**Мүмкүн болгон чаралардын жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**
Алчалуу, Чычкан-Кол, Жар-Башы, Камыр-Суу, Андагул, Бөру айылдарын ичүүчү таза суу менен камсыздоо	Алчалуу, Чычкан-Кол, Жар-Башы, Камыр-Суу, Андагул, Бөру айылдарын ичүүчү таза суу менен камсыздоо максатында, суу топтоочу жана суу чыпкалоочу жайлардын	2030-жылга карата Алчалуу, Чычкан-Кол, Жар-Башы, Камыр-Суу, Андагул, Бөру айылдарынын калкынын 90%ы ичүүчү таза суу менен камсыздалат.

	орду трансформацияланып, мамлекеттик акттар алынган. Азыркы убакта долбоорго, керектелүүчү материалга жана жасалуучу жумуштарга каражат изделүүдө.	
Муниципалдык ишкананын жумушун жакшыртуу	Жайыт, таштанды, маселелери боюнча муниципалдык ишкана азыркы кезде жакшы иштеп кете элек. Өзүн өзү актабайт. Азыр 6 айылды тейлеп жатса да, таштанды ташып чыгуу үзгүлтүксүз камсыздоого жетише элек.	Муниципалдык ишкана көп тармактуу болуп, күнүмдүк жашоодо негизги маселе,таштанды тармагында кызмат көрсөтүп, калкка үзгүлтүксүз кызмат көрсөткөн, мыкты иштелип чыккан тарифтик планы бар, өзүн өзү камсыздап, жеткиликтүү кызмат көрсөтүүдөн чоң пайда көргөн ишканага айланат.
Мектепке чейинки билим берүүнү өнүктүрүү	Папан айыл аймагына 3 бала бакча иштеп жатат. Кожо-Келен айылындагы бала бакча ишке кирүү алдында. Башка 2 айылда бала бакча жок.	Папан айыл аймагында учурда жалпы 3 бала бакча иштеп жатат. Алар өздөрүнүн айылдарындагы балдарды мектепке чейинки тарбия жана билим берүү менен камсыздап келишүүдө. Ошондой эле Кожо-Келен айылында жаңы бала бакча курулуп, жакынкы күндөрү ишке киргизүү алдында турат. Бирок айыл аймактын курамындагы калган 2 айылда азырынча бала бакчалар жок болгондуктан, мектепке чейинки тарбиялоо кызматтарына жеткиликтүүлүк чектелүү абалда. Бул багытта айыл өкмөтү тарабынан бала бакча куруу боюнча мүмкүнчүлүктөрдү издөө жана тиешелүү долбоорлорду даярдоо иштери жүргүзүлүүдө.
Орто мектептердин базасын чыңдоо	Орто мектептерде айрым предметтер боюнча мугалимдер жетишсиз. Китеп фонду толуктоого муктаж. Айрым мектепте	Папан айыл аймагындагы жалпы билим берүүчү мектептердин материалдык жана техникалык абалын жакшыртуу максатында бир катар иштер жүргүзүлүүдө. Билим берүү процессинин сапатын арттыруу үчүн заманбап

	компьютерлер жетишсиз.	шарттарды түзүү негизги багыт болуп саналат. Атап айтканда: • Мектептердеги эскирген компьютерлерди жана оргтехника жабдууларын жаңылоо, жаңы үлгүдөгү компьютердик класстарды уюштуруу пландалууда; • Кабинеттерди керектүү парта, такта, отургуч жана башка окуу үчүн зарыл болгон инвентарлар менен камсыз кылуу иштери жүрүүдө; • Спорт залдарында жана ашканаларда керектүү жабдууларды орнотуу, балдардын коопсуз жана сапаттуу билим алуусу үчүн шарт түзүү иштери каралган; • Бардык мектептерде учурдагы жетишсиздиктерди жоюу боюнча инвентаризация жүргүзүлүп, жетишпеген материалдык-техникалык каражаттар тизмектелди.
Карагур айылына ФАП куруу	Карагур айылындагы ФАПтын имараты толугу менен жаңыланат.	Кара-Суу районунун Карагур айылында жашаган калктын саны жылдан-жылга өсүп жатат. Айылдын географиялык жайгашуусу жана борбордук медициналык мекемелерден алыстыгы айыл тургундарынын сапаттуу медициналык кызматтарды ыкчам алуусуна тоскоолдуктарды жаратууда. Айылдагы аялдардын, балдардын жана кары-картаңдардын саламаттыгын камсыз кылуу максатында заманбап шарттагы **фельдшердик-акушердик пункт (ФАП)** куруу зарылчылыгы келип чыкты.

6.3.4. Социалдык жана жергиликтүү инфраструктураны өнүктүрүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга керектөөлөргө анализ жүргүзүү			
Инвестициялык	**Мүмкүн болгон**	**Күтүлгөн натыйжа**	**Бааланган наркы**

артыкчылыктар	**долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**жана мөөнөттөр**	(миң сом)
Ички жолдорду жакшыртуу	Жалпысынан 20 км ички жол болсо, 9,8 км асфальтталган. Калган ички көчөлөргө шагыл төшөлүүдө.	Ички жолдор 90% асфальттанат. Жол каттамы жакшырат.	70 млн Мамлекеттик бюджет (республикалык, облустук) 2 Айыл өкмөтүнүн бюджети Жергиликтүү социалдык инфраструктурага бөлүнгөн каражаттар 3 Эл өкүлдөрүнүн фонддору, депутаттук колдоолор Аймактык долбоорлор үчүн 4 Демөөрчүлөр, жергиликтүү ишкерлер Коомдук-социалдык жоопкерчилик алкагында 5 Эл аралык донордук уюмдар (гранттар)
Көчөлөрдү жарыктандыруу	Айыл аймактагы чоң айылдар Чычкан-Кол, Жар-Башы жана Карагур айылынын көчөлөрү жарым жартылай жарыктандырылган.	Жакынкы 2 жылда Чычкан-Кол, Жар-Башы, Карагур, айылдарынын көчөлөрүн жарыктандыруу.	2 млн Мамлекеттик бюджет (республикалык, облустук) 2.Айыл өкмөтүнүн бюджети Жергиликтүү социалдык инфраструктурага бөлүнгөн каражаттар 3 Эл өкүлдөрүнүн фонддору, депутаттук колдоолор Аймактык долбоорлор үчүн

			4 Демөөрчүлөр, жергиликтүү ишкерлер Коомдук-социалдык жоопкерчилик алкагында 5 Эл аралык донордук уюмдар (гранттар)
Айыл аймактын тургундарынын жашоо-шартын жакшыртуу, жол кыймылынын коопсуздугун камсыздоо жана айыл ичиндеги инфраструктураны өнүктүрүү максатында Бөрү, Камыр-Суу, Ак-Терек, Чычкан-Кол жана Жар-Башы айылдарынын ички жолдорун асфальттоо иштери пландалууда.	Учурда бул айылдардагы ички жолдордун абалы канааттандырарлык эмес болуп, жаан-чачындуу күндөрү ылай болуп, жайкы мезгилде чаң көтөрүлүп, тургундарга жана окуучулардын мектепке баруусуна кыйынчылык жаратып келет.	Жогорудагы көйгөйлөрдү чечүү максатында тиешелүү долбоорлор иштелип чыгып, каржылоо булактарын издөө иштери жүрүп жатат. Жол курулуш иштери аяктагандан кийин: Тургундардын коопсуз жана ыңгайлуу жүрүп-туруу мүмкүнчүлүгү жогорулатылат; Айылдардын инфраструктуралык өнүгүүсүнө салым кошулат; Социалдык-экономикалык шарттар жакшырат.	35 млн Мамлекеттик бюджет (республикалык, облустук) 2 Айыл өкмөтүнүн бюджети Жергиликтүү социалдык инфраструктурага бөлүнгөн каражаттар 3 Эл өкүлдөрүнүн фонддору, депутаттык колдоолор Аймактык долбоорлор үчүн 4 Демөөрчүлөр, жергиликтүү ишкерлер Коомдук-социалдык жоопкерчилик алкагында 5 Эл аралык донордук уюмдар (гранттар)
Ак-Буура дарыясына чакан ГЭСтерди куруу	Аймактагы туруктуу электр энергиясын камсыздоо. Папан айыл аймагында жана жакынкы аймактарда инфраструктураны жакшыртуу.	Ак-Буура дарыясына чакан ГЭС куруунун негизги максаттары Аймактагы туруктуу электр энергиясын камсыздоо	250 млн Мамлекеттик бюджет (республикалык, облустук) 2 Айыл өкмөтүнүн бюджети Жергиликтүү социалдык

	Жергиликтүү экономикага жана бюджетке кошумча киреше алуу.	Папан айыл аймагында жана жакынкы аймактарда электр энергиясы үзгүлтүксүз берилет. Энергиянын жеткиликтүүлүгү айыл чарба, чакан бизнес жана үй чарбалары үчүн шарт түзөт. Айыл экономикасынын өнүгүүсүнө стимул болот.	инфраструктурага бөлүнгөн каражаттар 3 Эл өкүлдөрүнүн фонддору, депутаттук колдоолор Аймактык долбоорлор үчүн 4 Демөөрчүл өр, жергиликтүү ишкерлер Коомдук-социалдык жоопкерчилик алкагында 5 Эл аралык донордук уюмдар (гранттар)
Папан айыл аймагында ички көчөлөрдү жарыктандыруу боюнча иштер жүргүзүлүүдө. Бул иштердин негизги максаттары:	**Коопсуздукту камсыздоо** – көчөлөрдү түнкүсүн жарыктандыруу менен жол кыймылы жана жүргүнчүлөрдүн коопсуздугу жогорулайт. **Айылдын инфраструктурасын жакшыртуу** – жарыктандыруунун орнотулушу айылдын заманбап өнүгүүсүнө	Аймактын приоритеттүү көчөлөрү: Колдонулуучу жабдуу: энергияны үнөмдөөчү LED чырактар. Орнотуу мөөнөтү: [2025-2030 жылдар].	20 млн Мамлекеттик бюджет (республикалык, облустук) 2 Айыл өкмөтүнүн бюджети Жергиликтүү социалдык инфраструктурага бөлүнгөн каражаттар 3 Эл өкүлдөрүнүн

	салым кошот. **Жергиликтүү тургундардын жашоо шарттарын жакшыртуу** – көчөлөрдүн жарыктыгы тургундардын түнкү убактагы жүрүүсүн жеңилдетет жана социалдык шарттарды жакшыртат.		фонддору, депутаттук колдоолор Аймактык долбоорлор үчүн 4 Демөөрчүлөр, жергиликтүү ишкерлер Коомдук-социалдык жоопкерчилик алкагында 5 Эл аралык донордук уюмдар (гранттар)
БАРДЫГЫ			

6.4-БӨЛҮМ. ЭКОНОМИКАЛЫК ӨНҮГҮҮ

6.4.1. (таблица) Экономикалык өнүгүү (миң сом)

Категория	*факт*	*күтүлгөн*	*Прогноз*				
	2024 ж.	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**	**2028 ж.**	**2029 ж.**	**2030 ж.**
Негизги фонддор (юридикалык жактар боюнча, үй чарба секторун эсепке албаганда)- (жылдын аягына карата толук наркы боюнча)							
Экономиканын негизги секторлору боюнча товарларды өндүрүү жана кызмат көрсөтүү көлөмү:							
Айыл чарба:	8579,9	8899,6	9059,1	9149,6	9241,0	9333,5	9426,8
Өсүмдүк өстүрүү							
Мал чарбачылыгы							
Юридикалык жактардын өнөр жай продукциясынын көлөмү							
Өнөр жай кызматтары	1483,4	636,3	2766,0	2793,6	2821,5	2849,7	2878,2

Жөнөтүлгөн продукциянын көлөмү							
Курулуш - негизги капиталга колдонулган инвестициялар - ар кандай объектилер боюнча жалпы суммада	6492,1	7598,2	20365,0	43683,7	25272,2	25524,9	25780,2
Экономикалык иштин түрлөрү боюнча көрсөтүлгөн рыноктук кызмат көрсөтүүлөрдүн көлөмү:							
Дүң жана чекене соода, автомобилдерди жана мотоциклдерди оңдоо	172567,5	287612,6	522932,0	528161,3	533442,9	538777,3	544165,1
Мейманканалардын жана ресторандардын иши	-	-	-	-	-	-	-
Транспорттук иш-чаралар жана жүктөрдү сактоо	-	-	-	-	-	-	-
Маалымат жана байланыш	-	-	-	-	-	-	-
Финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу							
Кыймылсыз мүлк операциялары	-	-	-	-	-	-	-
Кесиптик, илимий жана техникалык ишмердүүлүк	-	-	-	-	-	-	-
Административдик жана көмөкчү иш-чаралар	-	-	-	-	-	-	-
Билим берүү							
Саламаттыкты сактоо жана социалдык кызматтар							
Искусство, көңүл ачуу жана эс алуу	-	-	-	-	-	-	-
Башка тейлөө кызмат көрсөтүүлөрү	-	-	-	-	-	-	-

Түз инвестициялар:							
Айыл чарба	8579,9	8899,6	9059,1	9149,6	9241,0	9333,5	9426,8
Өнөр жай	1483,4	636,3	2766,0	2793,6	2821,5	2849,7	2878,2
Курулуш	97492,1	43598,2	24774,3	25022,0	25272,2	25524,9	25780,2
Соода	508473,9	637105,9	790287,5	798190,4	806172,2	814234,0	822376,3
Транспорт жана байланыш	11134,2	12019,8	12041,6	12162,0	12283,6	12406,4	12530,5
Башка кызматтар							
Калдыктарды кайра иштетүү							
Калктын кирешеси:							
Орточо номиналдык эмгек акы	20441,5	32348,8	48314,4	48797,4	49285,5	49778,3	50276,1
Эмгек мигранттарынын которуулары							
Пенсиялардын орточо өлчөмү	2400	2600	2800	3200	6800	6900	7000
Жөлөкпулдардын орточо өлчөмү	800	800	1200	1200	1200	1200	1200
Чакан жана орто бизнестен түшкөн кирешенин орточо өлчөмү							

6.4.2. Учурдагы кырдаалды жана экономикалык адистешүүнү талдоо	

ӨНӨР ЖАЙ

Аймакта тоо кен тармагында иш жүргүзгөн 4 ишкана бар. Алар көмүр казган "Кожо-Келен-Ата" ЖЧК, "Сага-Мага" ЖЧК, "Омега Уголь" ЖЧК, "Топ база" ЖЧК, ишканалары. Өндүрүлгөн продукция ички рынокто жеке жарандардан баштап сырткы рынокто Өзбекстан өлкөсүнө экспорттолот. Ал эми "**Ноэлия групп"** ЖЧК, алтын өдүрүүчү ишканасы жумушун баштап барып, бирок продукция өндүрбөй жатып, белгисиз себептерден улам жумушун токтотуп турат.

- Инвесторлорду тартуу
- Тоо кен тармагына лицензия алып келген ишканаларга үзгүлтүксүз иштөөсү үчүн шарттарды түзүү
- Айыл өкмөтү жана жергиликтүү жамаат үчүн пайдалуу келишимдерди түзүү

АЙЫЛ ЧАРБА

Папан айыл аймагында калктын негизги киреше булактары айыл чарбасына багытталган. Жергиликтүү калк айыл чарбасында негизинен алма, жемишин топтоо, бал өндүрүү, айдоо жерлерде жүгөрү, картошка, көп жылдык чөп, бахча, малина, жашылча өстүрүү менен алектенет. Айыл чарба кооперативдеринде техникалык сервис жок. Айдоо аянты 1945 га түзүп, мунун 367 га сугат айдоо. Калган 1578 га жер кайракы айдоо. 1521 чөп чабынды.Сугат жер аянттардын тартыштыгы, айыл чарба техникасынын тартыштыгы, сапаттуу уруктардын жетишсиздиги күйүүчү майга баанын кымбаттыгы, айыл чарба продукцияларын сатуу боюнча туруктуу соода тармактардын жоктугу, дыйкандар үчүн жеңилдетилген кредиттердин жетишсиздиги, айыл чарба продукциясынын экспорттоо үчүн шарттардын жоктугу, кайра иштетүүчү кичи ишканалардын жумушту алып бара албай жаткандыгы көйгөй жаратат.

- Кызыл-Туу айылындагы 100 га жер аянтын сугат кылуу;
- Чычкан-Кол, Жар-Башы айылдарындагы 80 га айдоо жерди тамчылатып сурагууга суу алып чыгуу;
- Рынокто өтүмдүү, баалуу өсүмдүктөрдү өстүрүү
- Асылдуулугу төмөн жайыттарды трансформациялап, бак тигүүгө ижарага берүү
- Тамчылатып сугаруу ыкмасын жайылтуу
- Айыл чарба кооперативдерин уюштуруу
- Дыйкандарды айыл чарбаны иштетүү боюнча тажрыйба алмаштырууну уюштуруу, алдыңкы инновациялык техникаларды колдонуу боюнча окутууларды уюштуруу
- Айыл чарба техникасын Лизинг аркылуу алууну уюштуруу
- Айыл чарба продукциялар боюнча жарнамаларды жана жарманкелерди уюштуруу
- Дыйкандарды сапаттуу уруктар менен камсыз кылуу
- Айыл аймагында инвестициялык климатты жакшыртуу максатында, ишкерлер жана жергиликтүү бийлик, инвесторлор арасында туруктуу диалогдук аянтчаларды калыптандыруу;
- Аймактын жер аянттарын инвентаризациялап жаңы картографиялык материалдарды түзүү;
- Айыл чарба багытындагы кичи жана орто бизнеске муниципалдык менчикти жана жерди ижарага алууга ачык айкын жана тең мүмкүнчүлүк түзүүчү жобону түзүү жана ишке киргизүү.

МАЛ ЧАРБА

Аймакта мал чарбасында жергиликтүү калк үй жаныбарларынан негизинен кой, эчки, уй, жылкы багуу менен алектенип келет.

Акыркы жылдары малдын саны кескин көбөйүп, бирок сапаты жакшыртылбаганын белгилөөгө болот. Бада акылары жана тоют кымбат. Бул нерселер мал кармоодо чыгымды көбөйтүп, кирешени азайтат. Мал багууда көп көйгөйлөр бар. Жайыт жетишпейт, жайыттар деградацияга учураган. Жакынкы жана алыскы жайыттар өз убактысы менен колдонулбагандыктан, жайытта мал жебеген, тоютка жарабаган өсүмдүктөр көбөйгөн. Аймакта 2 ветеринардык кызмат иштейт. Бул өтө эле жетишсиз. Азыркы учурда малды жасалма уруктандыруу пункттары уюштурула элек.Жандык малдар жуутка түшпөгөндөн улам, мал арасында оору кездешет. Тоют даярдоодо жер аянттары кайракы жана жетишсиз. Эт жана сүт багытындагы асыл тукум малдарды багууга көңүл бөлүнбөйт.

- Мал чарба продукциясынын натыйжалуулугуна жетишүү.
- Эл арасында малды асылдандыруу боюнча маалымат компаниясын өткөрүү
- Малды асылдандыруу боюнча адистерди кайра даярдоо.
- Жасалма уруктандыруу пункттарын уюштуруу.
- Ветеринардык кызматтардын сапатын жакшыртуу.
- Паразитологиялык оорулардын алдын алуу үчүн "купка" уюштуруу долбоорун иштеп чыгуу жана ишке киргизүү.
- Вет.аптекаларды уюштуруу.
- Ветеринардык адистерди даярдоо үчүн жылына 1 адис окутуу.

ЧАКАН СООДА САТЫК

Айыл жеринде чакан соода сатык өнүгүүдө. Айыл аймак боюнча базар жок. Папан айыл аймагынын борбору Арал айылында кичи соода борборлору ачылып өз ишмердүүлүгүн жүргүзүүдө.

- Жеке менчик экенине карабастан дүкөн курулган аянттын пайдалануу багытын коммерциялык багытка өзгөртүү боюнча калк арасында түшүндүрүү
- Ишкердик кылган адамдарды салык кызматына каттоо

КЫЗМАТ КӨРСӨТҮҮ

Айыл аймакта кызмат көрсөтүү жандануудa. Кызмат көрсөтүүнүн көлөмү жыл сайын өсүүдө. Кызмат көрсөтүү дээрлик бардык тармакта өнүгүүдө. Акыркы жылдардагы техникалардын түрү жана саны көбөйгөнү, кызматты жарнама кылуунун жеңилдегени жана жарандардын өзөштүрүүсү – бул тармактын өнүгүүсүнө өбөлгө түзүүдө. Бирок, бардык эле кызматтар мыйзамдуу жүрүп жатат дегенге болбойт. Калк арасында ишмердүүлүктү каттабастан, өз алдынча жүргүзгөндөрдүн саны басымдуу.

- Кызмат көрсөтүүлөрдү мыйзамдуу каттоого алуу.
- Кызмат көрсөтүүлөрдүн тарифтерине мыйзамдуу таасир этүү жана жергиликтүү бюджетке киреше булагын көбөйтүүгө жетишүү

6.4.3. Экономикалык өнүгүү муктаждыктарын талдоо (анын ичинде тике (жеке) инвестициялар).			
Артыкчылык	**Мүмкүн болуучу чаралардын жана долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**	**Бааланган наркы** (миң сом)
Кожо-Келен айылындагы Ак-Жылга участкасындагы алтын кени	Ишкана менен жергиликтүү калктын ортосундагы конфликтти жөнгө салуу. Кендин зыянсыз иштөөсүн көзөмөлдөө. Калк арасына ишкананын ишмердиги боюнча маалымат жеткирүү.	Ишкана менен жергиликтүү калк ортосунда конфликт болбойт. Келечекте ишкана зыян кылбай иштейт. Аймакка пайда алып келет.	10000,0
Кожо-Келен, Карагур айылдарындагы көмүр кендери	Мыйзамсыз кен казууну токтотуу. Казууларды мыйзамдаштыруу. Ишканаларга көмөк көрсөтүү.	Көмүр казуу иштери мыйзамдашат. Республикалык жана жергиликтүү бюджетке киреше кирет. Социалдык пакеттин эсебинен жергиликтүү калк пайда көрөт.	5000,0
Дарыя жээктерден кум-шагыл казып алуу	Дарыя жээктерден кум-шагыл казып алууну мыйзамдаштыруу	Кум-шагыл казып алуу мыйзамдашып, айыл өкмөтүнө салык төлөнөт.	100,0
Эгин себүү жана жыйноо мезгилинде дыйкандарды арзан күйүүчү жана майлоочу майлар менен камсыздоого мамлекет тарабынан жардам берүүгө көмөктөшүү	Айдап себүүнү жана түшүмдү жыйноону тез жана өз убагында аяктоо	Айдоо жана түшүмдү жыйноо иштери өз убагында аяктайт	200,0
Кирешени мол алып келүүчү өсүмдүктөрдү өстүрүү	Дыйкан чарбалардын ишин илгерилетүү. Малина , кулпунай, бүлдүркөн өстүрүүнү жайылтуу.	Жергиликтүү эл жумуш менен камсыз болот. Бош жерлер иштетилет. Калктын кирешеси жогорулайт.	700,0

	Логистикалык борбор куруу.		
Тоок чарбасын уюштуруу	Тоок чарбасын уюштурган тараптар үчүн колдоо көрсөтүү. Жер маселесин чечип берүү,	Иш оруну түзүлөт. Киреше жогорулайт. Жалпы калк үчүн тоок багууда үлгү көрсөтүлөт.	500,0
БАРДЫГЫ жергиликтүү бюджеттин каражаттары			
БАРДЫГЫ биргелешкен катышуу каражаттары			
БАРДЫГЫ тике инвестициялар			
6.4.4. Экономикалык өнүгүүгө тиешелүү бюджеттик инвестицияларга болгон муктаждыктарга анализ жүргүзүү			
Инвестициялык артыкчылыктар	**Мүмкүн болгон долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**	**Бааланган наркы** (миң сом)
Кызыл-Туу айылындагы 100 га участкасына суу алып келүү	Ак-Буура дарыясынан Кызыл-Туу айылындагы 100 га участкасына суу алып келүү. 100 га жерди сугат жерге айландыруу.	Үлүш ээлеринин кирешеси жогорулайт.	500,0
Камыр-Суу айылына веттехсервис ачуу	Аймактагы малдардын асылдыгын жогорулатуу. Жасалма уруктандырууну жолго коюу. Кесерово-сичение жасоо, майда жандыктарды жана бада малдарды кастрация кылуу. Вакцинация иштерин жүргүзүү.	Малдын асылдуулугу жогорулайт. Калктын негизги кирешеси болгон тармак оору, ылаңдан алыс болот. Мал чарбасындагы өлүм-житим азаят.	1000,0
Чычкан-Кол, Жар-Башы аймагындагы кайраки айдоо жерлерге суу чыгаруу	Чычкан-Кол, Жар-Башы айылдарынын Беде Аңыз участкасына суу тартып келүү	Аймактагы калктын иштетилбей жаткан кайраки айдоо жерлери сугатка айланып, иштетиле баштайт.	500000,0

БАРДЫГЫ бюджеттик инвестициялар			

6.5.-БӨЛҮМ. ИНКЛЮЗИВДҮҮ ӨНҮГҮҮ

6.5.1. (таблица) Инклюзивдүү өнүгүү (адам)

Категория	*факт*	*күтүлгөн.*	*прогноз*				
	2024 г.	**2025 г.**	**2026 г.**	**2027 г.**	**2028 г.**	**2029 г.**	**2030 г.**
Иштей ала турган ден соолугунун мүмкүнчүлүктөрү чектелүү адамдар (адам)	277	278	281	293	268	*268*	*140*
Иштей албаган оор майыптыгы бар адамдар (адам)	30	34	35	38	34	*31*	*28*
Өтө жакыр адамдар (адам)	*12*	*14*	*15*	*17*	*10*	*8*	*5*
Турмуштук оор кырдаалдагы балдар (адам)	-	-	-	-	-	-	-
Турмуштук оор кырдаалдагы үй-бүлөлөр (бир.)	6	4	3	2	1	0	0
Алыскы калктуу конуштардын калкы (адам)	2929	2950	2970	2988	3008	3028	3043
Эмгек мигранттарынын жашы 18ге жете элек балдары (адам)	1178	1201	1248	1279	1230	1200	1095
Этникалык азчылыктар (адам)	-	-	-	-	-	-	-
Аялдар (адам)	*9641*	*10200*	*10702*	*9716*	*10098*	*10561*	*11039*
Аялдар (калктын жалпы санынан%)							
Улгайган (жалгыз) (адам)	7	7	7	7	5	5	5
Калктын жалпы санындагы калктын аярлуу топторунун бардык категорияларынын	7,4	7,5	7,6	7,8			

(аялдардан тышкары) жалпы үлүшү (%)							
Гендердик зомбулук учурлары (бир.)	-	-	-	-	-		
Кризистик борборлордун болушу (бир.)	-	-	-	-	-	-	-

6.5.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү	

Папан айыл аймагында калктын аярлуу катмарына кирген жарандардын жалпы саны 2025-жылдын аягына карата 214 адамды, жалпы элдин 1,2%ын түзөт. Бул өтө жогорку көрсөткүч эмес жана жакынкы жылдары олуттуу түрдө деле көбөйүп кетпейт. Калктын аярлуу топторунун түзүмүндө иштей ала турган ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген жарандар 2024-жылга карата 293 адам. Бул көрсөткүч 2025-2030-жылдарга чейин 10 адамга көбөйөт. Анткени мүмкүнчүлүгүнө жараша жумуш менен камсыз болууга жардам көрсөтүлөт. Айрым айылдарда окуучуларынын мектепке каттамы көйгөй жаратат.

- Калктын аярлуу катмарына кирген үй-бүлөлөргө кайра бөлүштүрүү фонддун жеринен ижарага акысыз пайдаланууга жер бөлүп берүү.
- Айыл өкмөт техникаларынын кызматын жакыр үй-бүлөлөргө акысыз көрсөтүү.
- Аялдардын ден соолугуна кам көрүүдө фитнес ачууну уюштуруу. Инвентарларды сатып алуу.
- Жакыр үй-бүлөлөрдү алманын “Ред Чив” сортунун жана малинанын жогорку сортунун көчөттөрү менен камсыздоо.
- Жетим балдарды жайкы лагерлерге жиберүү.
- Турмуштук оор кырдаалдагы балдарды, ДМЧАларды жана үй-бүлөлөрдү социалдык жактан коргоо
- Калктын аярлуу катмарына жана мүмкүнчүлүгү чектелген жарандарга жакырчылыкты кыскартуу багытта кызмат көрсөтүүнүн жаңы ыкмаларын киргизүү менен даректүү жардамдарды берүү
- Аз камсыз болгон үй-бүлөлөрдүн балдарына жана мүмкүнчүлүгү чектелген жарандарга окуу курстарын уюштуруу

6.5.3. Инклюзивдик өнүгүү муктаждыктарына анализ жүргүзүү		
Артыкчылык	**Мүмкүн болуучу чаралардын жана долбоорлордун жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**
Аярлуу катмарды айыл чарба жерлери менен камсыздоо	Калктын аярлуу катмарына кирген үй-бүлөлөргө мамлекеттик	8 жакыр үй-бүлө айыл чарба жерине аукционсуз убактылуу ээ болот

	фонддун жеринен ижарага акысыз пайдаланууга жер бөлүп берүү	
Жакыр үй-бүлөлөргө кызмат көрсөтүү	Жакыр үй-бүлөлөрдүн муниципалдык менчиктеги техникалардын кызматынан акысыз пайдаланууусун уюштуруу	5 жакыр үй-бүлөлөр техника кызматын акысыз пайдалана алышат
Жакыр үй-бүлөлөрдү көчөт менен камсыздоо	Жакыр үй-бүлөлөрдү алманын “ Ред Чив” сортунун жана малинанын жогорку сортунун көчөттөрү менен камсыздоо.	20 жакыр үй-бүлөгө Папан айыл аймагынын айыл өкмөтү жакыр үй-бүлөлөрдү алманын “Ред Чив” сортунун жана малинанын жогорку сортунун көчөттөрү менен камсыздоону пландоодо. Бул иш чаранын максаты – айыл аймактагы жакыр үй-бүлөлөрдүн экономикалык абалын жакшыртуу, үй чарбаларын колдоого алуу жана мөмө-жемиш багытындагы айыл чарба өнүгүүсүн стимулдаштыруу.
Жетим балдарды лагерге жиберүү	Айыл аймактагы 5 томолой жетим баланы жайкы лагерге жиберүүнү уюштуруу	Бул иш-чара жетим балдардын эс алуу жана социалдык өнүгүүсүнө чоң салым кошот, ошондой эле айыл аймакта социалдык жактан жакыр жана колдоого муктаж балдарды камкордукка алуу системасын чыңдайт.

6.6-БӨЛҮМ. МЕЙКИНДИК

6.6.1. (таблица) Мейкиндик

Категория	*факт*	*күтүлгөн.*	*прогноз*				
	2024 ж.	**2025 ж.**	**2026 ж.**	**2027 ж.**	**2028 ж.**	**2029 ж.**	**2030 ж.**
Аймактын жалпы аянты (га)	43109	43109	43109	43109	43109	43109	43109
Жер категориялары (га):							
Айыл чарба жерлери (бардыгы):	9412	9412	9412	9412	9412	9412	9412

анын ичинде айдоо аянттары	1765	1765	1765	1765	1765	1765	1765
сугарылбаган	1578	1578	1578	1578	1578	1578	1578
сугат айдоо жерлер	187	187	187	187	187	187	187
Чөп чабынды	1521	1521	1521	1521	1521	1521	1521
Бак	41	41	41	41	41	41	41
Залеж	47	47	47	47	47	47	47
анын ичинде жайыттар	6038	6038	6038	6038	6038	6038	6038
анын ичинде жеке	-	-	-	-	-	-	-
анын ичинде АЖМФ	570	570	570	570	512	512	512
анын ичинде иш жүзүндө колдонулган	400	400	400	400	400	*400*	*400*
анын ичинде колдонулбаган (баланс)	170	170	170	170	170	*170*	*170*
Өнөр жай, транспорт, байланыш, коргоо жана башка багыттагы жерлер (бардыгы):	-	-	-	-	-	-	-
Иш жүзүндө колдонулган	-	-	-	-	-	-	-
Колдонулбаган (баланс)	-	-	-	-	-	-	-
Калктуу конуштун жерлери (бардыгы):	429	429	429	477,1	480	500	510
анын ичинде турак жай курулушу							
Иш жүзүндө колдонулган							
Колдонулбаган (баланс)							
Өзгөчө корголуучу жаратылыш аймактарынын (ӨКЖА) жерлери	-	-	-	-	-	-	-
Токой фондусунун жерлери	5000	5000	5000	5000	5000	5000	5000
Суу фондусунун жерлери	-	-	-	-	-	-	-
Запастагы жерлер:	-	-	-	-	-	-	-
Иш жүзүндө колдонулган							
Колдонулбаган (баланс)							
Аймактын айыл чарба	98,76	98,76	98,76	98,86	99,04	99,22	99,28

жерлеринин жалпы аянтындагы иш жүзүндө пайдаланылуучу айыл чарба жерлеринин үлүшү (%)							
Инженердик инфраструктура менен камсыздалган турак жай куруу үчүн арналган жер участокторунун аянтынын үлүшү (%)	-	-	-	-	-	-	-
Инженердик инфраструктура менен камсыз кылынган өндүрүштү жайгаштыруу үчүн арналган жер участокторунун аянтынын үлүшү (%)	-	-	-	-	-	-	-
Категория боюнча пайдаланылбаган же кошумча жерлерди пайдалануу зарылдыгынын прогнозу (га):	-	-	-	-	-	-	-
Айыл чарба жерлери	-	-	-	-	-	-	-
Өнөр жай, транспорт, байланыш, коргоо жерлери жана башка багыттагы жерлер (бардыгы)	-	-	-	-	-	-	-
Калктуу конуштун жерлери (турак жай курулушу)	-	-	-	-	-	-	-
Токой фондусунун жерлери	-	-	-	-	-	-	-
Суу фондусунун жерлери	-	-	-	-	-	-	-

6.6.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү

2025-жылга карата аймактагы жалпы айыл чарба багытындагы жерлердин саны 9412 га түздү. Айыл чарба багытындагы жерлердин ичинен жайыт жердин аянты кыскарышы мүмкүн. Себеби, калктуу конушка которулуучу жер аянттары көбүнесе жайыт жерлерге тийиштүү.

Айыл аймакта турак жай жетишсиздиги бар. Азыркы учурда 5000дөн ашуун адам турак жай үчүн кезекте турат. Бирок, турак жай үчүн трансформациялоого ылайыктуу жер аянттары аз. Азыркы кезде айыл өкмөтү 58 га жер аянтын трансформациялоону пландап жатат. Бул аянт бир катар үй-бүлөнүн гана муктаждыгын чечет. Ошондуктан, турак жай үчүн жер аянтын өлкөнүн башка аймагынан да табууга аракеттер жасалышы керек болот.

Мурунку кезде архитектуралык талаптарды сактабай, план жок турак жайлар чачкын түрдө

салынып калган. Мыйзамсыз турак жайларга болгон мунапыс мыйзамына негиз, 129 турак үй мыйзамдаштырылган. Мунун бир тобу калктуу конуштун сыртында чачкын жайгашкандыктан, инфраструктурасы начар. Жолу жок, таза суу менен камсыздалган эмес. Ал түгүл айрым турак жайларга электр тогу жеткен эмес. Ошондуктан, турак жай ээлери менен биргеликте, бул маселелерди жакынкы жылдары чечүү үчүн аракеттер керек.

Папан айыл аймагында 1765 га айдоо жери бар. Айыл аймактагы калктын баарынын үлүш жери ушул аймакта. Бирок, айдоо жеринин басымдуу бөлүгү кайракы болгондуктан, бул жерден алынган киреше өтө аз. Ошондуктан, бул жерге 15 км аралыктан суу алып келүү муктаждыгы жаралат. Кайрак айдоо жерди сугат айдоого айландыруу менен жергиликтүү калктын кирешеси кескин жогорулайт.

- Жер аянтын трансформациялоо
- Инфраструктурасы жок жана начар калктуу конуштарга шарт түзүү; автожол, электр тогу, таза суу менен камсыздоо

6.6.3. Мейкиндик планынын элементтери

Мейкиндик планын өзгөртүүдөгү чаралар же ниеттер:	**Күтүлгөн жыйынтыктар:**
Папан айылындагы Таш-Короо участкасынан айыл чарба багытындагы 58 га жерди, калктын санынын өсүшүнөн жана жарандардын кайрылууларынан улам аны кеңейтүү зарылчылыгына байланыштуу турак жай фондунун жерлерине трансформациялоо керек	Турак жай фондунун аянтын 4,7% га көбөйтүү менен калктын турак жай менен камсыз болушун аз да болсо жакшыртууга жана кожолуктардын санын 2,64%га көбөйтүүгө өбөлгө түзөт.
Андагул айылынын жаңы участкасына электр тогун жеткирүү керек. Ошондой эле жол маселесин жакшыртуу.	Андагул айылынын жаңы участкасынын калкы электр тогу менен камсыздалат. Жол каттамы жакшырат.
Учурдагы айыл чарба багытындагы жана жайыт жерлердин бир бөлүгүн турак жай курууга ылайыктоо.	Кыска мөөнөттө: 58 га жер аянтын трансформациялоо жана негизги инфраструктураны түзүү.

6.7-БӨЛҮМ. АЙЛАНА-ЧӨЙРӨ

6.7.1. (таблица) Айлана-чөйрө

Категория	*факт*			*күтүлгөн.*	*прогноз*		
	2025 ж.	**2026 ж.**	**2027 ж.**	**2028 ж.**	**2029 ж.**	**2030 ж.**	**ж.**
Жаратылышты коргоо зоналарынын, ӨКЖА, микрокоруктардын аянты (га)	-	-	-	-	-	-	-

Токойлор ээлеген аймак, анын ичинде жайылма токойлор (га)	-	-	-	-	-	-	-
Токойлорду калыбына келтирүү (га)	-	-	-	-	-	-	-
Деградацияланган жайыттардын аянты (га)	-	-	-	-	-	-	-
Малдын жайытка болгон жүгү (1 айда 1 гектарга шарттуу малдын башынын саны)	-	-	-	-	-	-	-
Деградацияланган жайыттардын жалпы жайыт аянтына карата үлүшү (%)	-	-	-	-	--	-	-
Деградацияга дуушар болгон айыл чарба жерлеринин аянты (га)	-	-	-	-	-	-	-
Деградацияланган жайыттардын жалпы аянтына карата калыбына келтирилген жайыттардын үлүшү (%)	-	-	-	-	-	-	-
Энергияны үнөмдөө. Кожолуктардын жылытуу үлүшү (%):	100	100	100	100	100	100	100
борбордук жылытуу	-	-	-	-	-	-	-
электр энергиясы	-	-	-	-	-	-	-
Газ	-	-	-	-	-	-	-
меш жылытуу	100	100	100	100	100	100	100
башка орнотуулар	-	-	-	-	-	-	-
башка кайра жаңылануучу булактар же энергияны үнөмдөөчү орнотуулар (мисалы, көпкө күйүүчү мештер ж.б.)	-	-	-	-	-	-	-
КТК полигондорунун саны (даана)	0	0	0	0	1	1	1
КТКны кайра иштетүү боюнча ишканалар же коңшу аймактардагы мындай ишканалар менен макулдашуу (бир.)	-	-	-	-	-	-	-
Санкцияланбаган полигондордун саны (бир.)	-	-	-	-	-	-	-
Кен казып алуу	4	4	4	4	6	*8*	*10*

тармагынын объекттери (бир.)							
Экологиялык тобокелдиги жогору кен казып алуу тармагынын объекттери (даана)	-	-	-	-	-	-	-
Тазалоочу курулмалар аркылуу өткөн саркынды суулар (%)	-	-	-	-	-	-	-

6.7.2. Учурдагы кырдаалга анализ жүргүзүү

Экологиялык абал

Азыркы кезде айыл аймагында айлана-чөйрөгө коркунуч келтирүүчү завод, фабрика же тоо кен байлыктарын өндүрүү ишканалары жок. Бирок, келечекте Кожо-Келен айылындагы Ак-Жылга тоосундагы алтын кени ишке кирсе, жергиликтүү экологияда көйгөй жаралат деген коркунуч бар. Анткени, алтын кенин иштетүүчү "**Ноэлия Групп**" ЖЧКсынын кенди иштетүү долбоорунда фабриканы ушул аймакка куруу пландалган. Бул маселе кайсы бир деңгээлде жергиликтүү калктын наразычылыгын жаратат.

Экологиялык маселелердин бири бул жер кыртышы, башкача айтканда айыл чарба багытындагы жерлердин кыртышынын абалы, жайыттардын абалы. Бул жагдайда органикалык продукцияларды өндүрүүдө талап кылынган негизги талаптардын бири жер кыртышынын химиялык заттар менен аралашпагандыгы жөнүндөгү лабораториялык изилдөөнүн натыйжалары көрсөткөндөй негизги жер аянттарын ээлеген кайналы эгилген жер аянттары экологиялык таза экендиги. Айыл аймагы абасы таза, экологиялык нукура таза продукцияларды өндүрүүгө шарты бар экенди анык.

Айыл аймагынын территориясында жер көчкү коркунучу көп. Айыл аймактагы Кызыл-Туу, Ак-Терек айылдарынын бир топ участкаларында жер көчкү коркунучу болуп, МЧСтин корутундусу чыккан. Нөшөрлөп жааган жамгырдын натыйжасында сел жүрүү коркунучу бар бир канча участкалар бар. Ар жылы бир канча кесепеттерди алып келүүдө. Жыл өткөн сайын климат бузулуп, сел суулары чоң чыгымдарга дуушар кылып жатат. Турак жай менен камсыздоо кыйын маселе жараткандан улам, МЧСтен корутунду чыккан турак жайларды коопсуз жайга көчүрүү үчүн жергиликтүү бийлик тарабынан жер участоктору бөлүнүп берилген, бирок кооптуу аймактагы жергиликтүү тургундар өз жеринен көчбөй келүүдө.

Дыйкандар пестициддерди туура эмес колдонуудан жер аянттары деградацияга учуроодо. Мында дыйкандарга пестициддерди туура колдонуу боюнча үйрөтүү керек болот. Бул үчүн Ош СКС уюмунан жардам сурасак болот. Ошондой эле социалдык тармак аркылуу маалыматтарды жайылтуу жакшы натыйжа берет.

- Ак-Жылга алтын кенин иштетүүдө "Ноэлия Групп" ЖЧКсынын жумушунда экологиялык көйгөйлөр жаралбасы үчүн, долбоор менен так иштөөсү үчүн жергиликтүү калк менен кошо көзөмөлдөө

- Кооптуу аймакта жашаган жарандарды коопсуз жайга көчүрүү. Алардын турак жай маселесин чечүү
- Калктуу конуштарга болгон сел коркунучтарын жоюу
- Ош СКС сыяктуу уюмдар менен биргеликте, жергиликтүү дыйкандарга, калкка окутуу иштерин уюштуруу. Социалдык желелер аркылуу маалыматтарды жеткирүү.

6.7.3. Экология маселелери

Артыкчылык	**Мүмкүн болгон чаралардын жалпы сүрөттөлүшү**	**Күтүлгөн натыйжа жана мөөнөттөр**
Турак жай үчүн коопсуз жер аянтын даярдоо	Жер аянтын трансформациялоо	Кооптуу аймактан чыгаруу үчүн жергиликтүү жашоочуларга түшүндүрүү иштерин жүргүзүү
Сел коркунучтарын жоюу	Селканаларды тосуу, канал жана дренаж казуу	Кооптуу жайларда жашаган 20 үй-бүлөгө болгон кооптуулук жоюлат. Чыгым келтирилбейт.
Дыйкандарды жана багбандарды үйрөтүү	Уюмдар менен биргеликте окуу, семинарларды уюштуруу. Агрономиядагы маалыматтарды социалдык желе ж.б. жолдор менен таратуу.	Дыйкандар жана багбандар жаңы маалыматтарга ээ болот. Жаңы жана зыянсыз технологияны колдонуу менен пестициддер менен туура иштөөнү үйрөнөт.
Сапаттуу мал-жандыкты өстүрүү	Малдын сапаттуу пародаларын өстүрүү	Деградацияга учурап жаткан жайыттар эс алат.
Жайыттарга көп жылдык чөптөрдүн уругун себүү	Жайыттарга көп жылдык чөптөрдүн уругун себүү, аны тосмолоо, аянтын кеңейтүү	Кунарсыз жайыттардын аянты кыскарат. Деградацияланган жайыттар сапаттуу жайыттарга айланат.

Папан айыл аймагынын жергиликтүү бюджетинин көлөмү жалпысынан 43595,5 сомду түзөт жана дотацияда турат, башкача айтканда өзүнүн кирешелери чыгашаларын камсыз кыла албайт. Айыл аймагынын жеке кирешелери 21912,0сомду түзсө, калган сумма 21683,5 сом теңдөө гранты катары республикалык бюджеттен каржыланат.

6.8 ЖЕРГИЛИКТҮҮ БЮДЖЕТТИН ПРОГНОЗУ

6.8.1. Ресурстарды талдоо жана жергиликтүү бюджетти түзүү маселелери
Бул жерде суроолорго кыскача жооптор берилет: - кандай тышкы факторлор жергиликтүү бюджеттин киреше булактарына олуттуу

таасир этиши мүмкүн?

Жооп: Биринчи Экономикалык факторлор

-Өлкөнүн экономикасынын жалпы абалы — ИДПнын өсүшү же төмөндөшү, инфляция, жумушсуздук.

-Инвестициялык климат — аймакка ири инвестициялардын болушу (өнөр жай ишканалары, курулуштар),чийки заттын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн баасы — өзгөчө, эгерде региондо экспортко багытталган өндүрүштөр болсо.

-Улуттук валютанын курсу — импорттун/экспорттун наркына, демек, салык базасына таасир этет.

Экинчи Саясий-укуктук факторлор

-Салык мыйзамдарындагы өзгөртүүлөр — салыктын ставкалары, жеңилдиктер, башкаруунун жол-жоболору.

-Бюджеттер аралык саясат — республикалык бюджеттен трансферттерди, дотацияларды, субвенцияларды бөлүштүрүү.

-Жергиликтүү өз алдынча башкаруу системасындагы реформалар — ыйгарым укуктарды кеңейтүү же кыскартуу.

Үчүнчү Социалдык-демографиялык факторлор

-Калктын саны жана түзүмү — эмгекке жарамдуу калктын миграциясы, агылып чыгышы же агымы.

-Калктын иш менен камсыз болушу жана кирешесинин деңгээли — киреше салыгын, мүлк салыгын жыйноого таасир этет.

-Социалдык чыңалуу — экономикалык активдүүлүктү азайтышы мүмкүн.

Төртүнчү Табигый, климаттык жана экологиялык факторлор

-Табигый кырсыктар — суу ташкындары, жер титирөөлөр, кургакчылык, салык салынуучу базаны азайтышы мүмкүн.

-Экологиялык чектөөлөр — бизнеске таасир этүүчү ишмердүүлүктүн айрым түрлөрүнө тыюу салуу.

Бешинчи Глобалдык жана тышкы экономикалык факторлор

-Дүйнөлүк рыноктордогу баалар — өзгөчө экспорттук аймактар үчүн.

-Эл аралык санкциялар же соода тоскоолдуктары.

-Эпидемиялар, пандемиялар - COVID-19 сыяктуу, экономикалык активдүүлүктү кескин төмөндөтөт.

- орто мөөнөттүү мезгилде бул аймакта салыктык жана тарифтик саясат кандай болот (мисалы, жергиликтүү салыктарды азайтуу / көбөйтүү жана аларды төлөөнү кийинкиге калтыруу, жыйымдардан бошотуу жана төгүмдөрдү азайтуу/көбөйтүү, салыктардын ставкаларын өзгөртүү, салыктар жөнүндө атайын макулдашуулар ж. б.)?

Жооп:Биринчиси Салыктык саясат (салык саясаты)

-Салыктын ставкалары — Кыргыз Республикасынын колдонуудагы Салык кодексинин чегинде сакталышы же орточо корректировкаланышы күтүлүүдө (жергиликтүү бийлик органдары республикалык салыктардын ставкаларын өзгөртө албайт, бирок жергиликтүү салыктарды администрациялоого таасир этиши мүмкүн).

-Салык базасын кеңейтүү — бизнести легалдаштыруу, көмүскө экономиканы кыскартуу жана кыймылсыз мүлктү каттоону стимулдаштыруунун эсебинен.

-Салыктык башкарууну санариптештирүү — салыктарды төлөө боюнча электрондук кызматтарды киргизүү, бул жыйымды көбөйтөт.

-Мүлк жана жер салыктарына басым жасоо — объекттердин кадастрдык баасын жана инвентаризациясынын өсүшүнө байланыштуу.

-Патенттерди жана жыйымдарды чогултуунун эффективдүүлүгүн жогорулатуу — жөнөкөйлөштүрүлгөн процедуралар, бирок көзөмөлдү күчөтүү.

Экинчиси Тарифтик саясат (тариф саясаты)
-Коммуналдык кызмат көрсөтүүлөр — калктын жакыр катмарын субсидиялоо мүмкүнчүлүгүн эске алуу менен тарифтерди экономикалык жактан негизделген деңгээлге акырындык менен жеткирүү.
-Транспорттук тарифтер — күйүүчү майдын баасына жана инфляцияга жараша түзөтүү.
-Катуу муниципалдык таштандыларды чыгаруу жана жашылдандыруу боюнча тарифтер — реалдуу чыгымдарды жабуу үчүн акырындык менен жогорулатуу мүмкүн.
-Дифференциацияланган тарифтерди киргизуу — мисалы, турмуш-тиричилик жана ендуруштук керектеечулер учун.
-Тарифтерди коомдук талкуулоо механизми — жергиликтүү кеңеш тарабынан милдеттүү түрдө бекитилет.
-Инфляциянын таасири — ставкаларды жана тарифтерди үзгүлтүксүз индексациялоонун зарылдыгы.
- мамлекеттик инвестициялык программанын же улуттук долбоорлордун алкагында кандай капиталдык салымдар пландаштырылган жана болжолдонгон мезгилде күтүлүүдө?
Биринчи инфаструктураны жакшыртуу (Курулуштар, башкы жана ичики жолдор, көчөлөрдү жарыктандыруу жана дренаждык системаларды жаңылоо.)
Экинчи Муниципалдык жана социалдык инфраструктураны жакшыртуу (Билим берүү (мектептер, балдар бакчалары) жана саламаттык сактоо объекттерин реконструкциялоо, таза суу жеткирүү)
Үчүнчү Экономикалык өнүгүү жана инвестиция (Чакан жана орто бизнестерге көмөк көрсөтүү, Айыл чарба инфраструктурасын - ирригациялык системаларды, кампаларды, кайра иштетүүчү объектилерди өнүктүрүү.)

- инвестициялык долбоорлордун кандай натыйжалары (жаңы имараттар, курулмалар же жабдуулар) жергиликтүү бюджеттен кошумча каржылоону талап кылат? (Билим берүү (мектептер, балдар бакчалары) жана саламаттык сактоо объекттерин реконструкциялоо, таза суу системасын жанылоо)

- эң чоң маанилүү операциялык чыгымдар кайсылар?- корголгон чыгымдар беренелери (айлык акы,соц.фонд төлөмдөр)курулуштар, кызмат көрсөтүүлөр жана башкалар Дефицит бул чыгымдардан келип чыгып жатабы?-Дефицит бекитилген киреше толугу менен түшпөй жатат. Бул чыгымдарды үнөмдөө чаралары барбы? - Жооп: Киреше менен чыгаша анализ жүргүзүп, иштин көлөмүн сатып алуу, айрым кызматтарды аутсорсинг же ГЧП аркылуу жүргүзүү методун колдонуу

Төмөнкүлөрдү сүрөттөө керек: - каржыланбаган ыйгарым укуктар - жергиликтүү бийлик органдарына мыйзам боюнча берилген милдеттер же функциялар, бирок аларды аткаруу үчүн зарыл болгон каржылык ресурстар (акча каражаты, материалдык-техникалык база ж.б.) кошо берилбеген учурлар аларга:
Турак жай-коммуналдык тейлөө
Мектеп жана бала бакчалардын ремонту
Айлана-чөйрөнү коргоо иш-чаралары каржылоо республикалык бюджеттен толук берилбейт же каралбаган.

- бюджеттер аралык мамилелердеги көйгөйлөр теңдештирүүчү трансферттерди, максаттуу трансферттерди эсептөөдө, жалпы мамлекеттик кирешелерди

бөлүштүрүүдө адилеттүүлүк);
- Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн теңдештирүүчү трансферттерди, максаттуу трансферттерди республикалык бюджеттен каржыланбайт
- муниципалдык карызды башкаруу,

-Салыктын түшүмдөрүн төмөндөшүү, инфляция, көмүскө экономикасын өсүшүү, энергоресурстарга тарифтердин кескин өсүшү чыгымдарды көбөюп кетүүсү, эл аралык каржылоодогу валюталык курстардагы өзгөрүүлөр

6.9 СЭӨП: КООМДУК ТАЛКУУСУ

Стратегиялык экономикалык өнүгүү программасынын долбоорун талкуулоо максатында коомдук угуу **8-август Арал айылындагы Маданият үйүндө** өткөрүлдү. Иш-чарага жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын өкүлдөрү, мамлекеттик мекемелердин адистери, ишкерлер, жарандык коомдун өкүлдөрү жана айыл тургундары катышты.

Талкуу учурунда Программанын негизги максаттары жана милдеттери, артыкчылыктуу багыттары, ишке ашыруунун этаптары жана күтүлгөн социалдык-экономикалык натыйжалары тууралуу маалымат берилди.

Катышуучулар тарабынан төмөнкү негизги сунуштар жана пикирлер айтылды:

1. Инфраструктураны жакшыртуу боюнча инвестициялык долбоорлорду көбөйтүү;
2. Аймактагы айыл чарбасын колдоо жана кайра иштетүү тармагын өнүктүрүү;
3. Жаштар үчүн жумуш орундарын түзүү жана кесиптик окутуу мүмкүнчүлүктөрүн кеңейтүү;
4. Экологиялык коопсуздукту камсыз кылуу жана жашыл долбоорлорду ишке ашыруу.

Жарандардын сунуштары жана пикирлери Программанын акыркы версиясын даярдоодо эске алына тургандыгы белгиленди. Коомдук талкуу ачык форматта, мыйзамда белгиленген тартипте өткөрүлүп, анын жыйынтыгы боюнча протокол түзүлдү.

6.10. ИШКЕ АШЫРУУ ЖАНА МОНИТОРИНГ

<u>Системанын түзүлүшү</u>

Стратегияны жана долбоорлорду ишке ашырууга айыл аймакты уюштуруу кубаты абдан маанилүү. Көпчүлүк учурда жергиликтүү бийликтер стратегиясын иштеп чыгып, аны ишке ашыра албай калышат. Себеп – ишке ашыруу системасынын жоктугу. Туруктуу аппаратсыз стратегияны ишке ашыруу, мониторлоо, баалоо жана жаңылатуу мүмкүн эмес.

Бул стратегиялык программанын методологиясы үч кадамдан турат. Биринчи кадам бул эски стратегияны баалоо, ал эми экинчи кадам болсо ал стратегияны жаңылатуу болуп эсептелет. Үчүнчү кадам – стратегияны ишке ашыруу системасын түзүү болуп саналат. Системанын функциялары: мониторлоо, баа берүү жана программаны жаңылатуу болуп эсептелет. Андан тышкары система жергиликтүү экономиканын өнүгүшүнүн кээ бир функцияларын аткарат. Системанын формасы муниципалитеттин кубатына жана көлөмүнө жараша болот. Муниципалитетте иштеген бир киши кошумча бул системаны башкарса жана иштетсе болот. Азыркы учурда Папан айыл аймагынын системасы түзүлөт деп айтыш оор. Ал үчүнчү кадамдан кийин аныкталат. Системанын формасы аныкталгандан кийин ал айылдык кеңеш тарабынан бекитилиши керек.

<u>Долбоордук сунуштарды кийинки кадам катары даярдоо</u>

Стратегиялык максаттарды чечкенге багытталган долбоорлорду аныктаган алгачкы кадамда салыштырмалуу жөнөкөй формада долбоордун түшүндүрмөсү жана картасы иштеп чыгарылды. Бул болсо долбоорлордун ишке ашырыла тургандыгын текшергенге мүмкүнчүлүк берет. Долбоорду ишке ашыруу үчүн анын деталдуурак ишке ашыруу планын иштеп чыгыш керек жана көпчүлүк учурда кайсы ишке ашыруу жолу эффективдүүрөк болорун аныкташ зарыл. Мындай жагдай, мисалы, «Папан айыл аймагынын Өнүгүү Борбору» долбооруна таандык. Долбоорду ишке ашырыш үчүн бир нече жолдор бар, анын бирөөсү – бул иштеп жаткан маалымат борборун Өнүгүү борборуна айландыруу. Ар бир долбоордун толук долбоордук сунушу болуш керек, ал донорлордон жардам алганда керек болот. Жардам каржы ресурстарын камсыздоо түрүндө, же долбоорду ишке ашыруу жана башкаруу үчүн техникалык колдоо түрүндө болушу ыктымал.

<u>Потенциалдуу ресурстарды стратегияны ишке ашыруу үчүн аныктоо</u>

Папан айыл аймагынын жергиликтүү бюджети чектелген. Айыл аймактын кээ бир долбоорлорду, же алардын кандайдыр бир бөлүгүн каржылай алат, бирок стратегияны жалаң гана жергиликтүү бюджеттин эсебинен ишке ашыруу мүмкүн эмес. Мында айыл аймак өзүнүн болгон ресурстарын жыйнап, анан гана донорлордон жардам сураганга акысы бар.

Долбоорлордун ишке ашырылышынын башталышы негизинен 2025-жылы каралган. Башталган соң, долбоорлор андан кийин стратегиялык программанын аткарылуу мөөнөтүнүн аягына чейин улана бермекчи.

Стратегиялык программанын башка жергиликтүү нормативдик укуктук актылар менен болгон байланышы жана шайкештиги

Жергиликтүү экономикалык өнүгүү программаны кабыл алуу менен Папан айыл аймагынын мурда кабыл алынган нормативдик укуктук актыларды жана чечимдерди карап чыгып, жаңы планга шайкеш келишин камсыз кылышат.

Ошондой эле бул стратегиялык программаны кабыл алуу менен Папан айыл аймагынын келечекте кабыл алынчу нормативдик укуктук актыларды жана чечимдерди жаңы планга ылайыктап шайкеш келишин камсыз кылышат. Айрыкча, жаңы стратегиялык планда аныкталган муниципалитеттин элеси жана жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынын миссиясы туруктуу сакталышы абзел. Ошентсе да, мамлекеттик жана башка донордук уюмдардын (мисалы, АРИС, Мерсико менен) иш аракеттеринин алкагында иштелип чыккан пландар четке кагылбайт, алар да өз учурунда Папан айыл аймагынын элесинин ишке ашырылышына салым кошот.

<u>Стратегиялык программанын башка регионалдык жана улуттук пландар менен байланышы</u>

Айыл аймагынын стратегиялык ппограммасынын алдыга жылдырууга аракет жасаш керек, ошондой эле аны башка мекемелер иштеп чыккан регионалдык жана улуттук стратегияларга салым катары пайдаланышы зарыл.

<u>Стратегиялык программаны мониторлоо</u>

Мониторлоо үч деңгээлден турат:

А. Биринчи деңгээл

Биринчи деңгээлге элес, анын элементтери жана көрсөткүчтөрү кирет. Бул болсо жалпы социалдык-экономикалык кырдаалды жана стратегиялык иш аракеттер жалпы Папан айыл аймагынын коомчулугунун атуулдарына кандай таасир кыларын көрсөтөт. Элес элементтерден турат, ошондуктан аны келечекте мониторлоо жана баалоо оңой болот. Потенциалдуу көрсөткүчтөр сандуу жана сапаттуу болот. Элестин элементтеринин мазмунун көрүш үчүн «элес» деген бөлүктү карагыла.

Элес сыяктуу эле миссия да, мониторлогонго жана баалаганга оңой болуш үчүн элементтерге бөлүнгөн. Натыйжада жергиликтүү бийлик миссияда каралган өзүнүн ролун аткарып жатабы же жокпу деген суроого жооп табылат.

В. Экинчи деңгээл

Экинчи деңгээлге стратегиялык максаттар жана анын көрсөткүчтөрү кирет. Мында

көрсөткүчтөр көбүнчө сапаттуу. Стратегялык максаттар деген бөлүктү карагыла.

С. Үчүнчү деңгээл

Үчүнчу деңгээл – бул долбоорлор жана анын көрсөткүчтөрү. Көрсөткүчтөр сапаттуу жана сандуу. Иш-чаралар деген бөлүктү карагыла.

Стратегиялык тандоолор элестеги максаттарды жетет. Жергиликтүү экономикалык өнүгүү элеске жетүүнүн жана Папан айыл аймагынын элинин жашоо шартын жакшыртуунун эң эффективдүү жолу деп аныкталды.

Стратегиялык пландаштыруу комитетинин мүчөлөрү стратегиялык программаны иштеп чыгууга зор салым кошушту, элеске жетүү жана жергиликтүү экономикалык өнүгүүнү күчөтүү үчүн эң оптималдуу жана натыйжалуу жолду белгилешти.

2 бюджеттик форма

Папан айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн киреше бөлүгү

элементы	Наименование доходов	2023 жыл	2024 жыл	2025 года	Өсүү темпи	2026 жыл	Өсүү темпи	2027 жыл болжол	2028жыл болжол	2029жыл болжол	2030жыл болжол
		Факт	Факт	Күтүлүүдө		болжол					
	Кирешелер										
1	Кирешелер										
11	Салыктык кирешелер										
111	Кирешеге жана пайдага салык										
1111	Кирешеге жана пайдага салык										
11 111 100	Салык агенти толочуу киреше салык		11119,4	11615,4	11731,5	12905,0	12905,0	12905,0	12905,0	12905,0	12905,0
11 111 200	Подоходный налог по единой налоговой декларации		2,5	-	-	-	-	-	-	-	-
1112	Атайын режимдер боюнча салыктар										
11 121 100	Чакан ишкердик субьектери учун бирдиктуу салык										
11122	Патенттин негизиндеги салык										
11 122	Патенттин										

100	негизинде салык										
11 122 200	Ыктыярдуу патенттин негизиндеги салык		731,7	485,0	485,0	500,0	500,0	510,0	540,0	550,0	560,0
11 125 100	Жөнөкөйлөтүлгөн салык										
11 128 100	Өзгөчө режимдеги соода зонасында иш-аракетке салык										
113	Менчикке салык										
1131	Мулкко салык										
11311	Кыймылсыз мулкко салык		173,4	350,0	360,0	360,0	365,0	370,0	370,0	370,0	380,0
11 311 100	Ишкердик иши учун пайдалынбаган кыймылсыз мулк салык										
11 311 200	2-топтогу ишкердик иши учун пайдалынган кымылсыз мулк		40,0	45,0	50,0	50,0	55,0	60,0	60,0	60,0	60,0
11 311 300	3-топтогу ишкердик иши учун пайдаланылган кыймылсыз мулк		2,7	305.0	310,0	310,0	310,0	310,0	310.0	310,0	320,
11312	Кыймылдуу мулкко салык			-							
113121	Транспортук салык		2065,4	-	-	-	-	-	-	-	-
11 312 110	Юридикалык жактардын транспорттук каражаттарын салык		162,9	-	-	-	-	-	-	-	-
11 312 120	Жеке жактардын транспортук каражатары		1902,5	-	-	-	-	-	-	-	-

1132	Жер салыгы		2075,3							
11321	Короо жанындагы жана дачалык жер участоктору		458,2	390,0	400,0	400,0	410,0	415,0	420,0	425,0	425,0
11 321 100	Айыл чарба жерлерин пайдалануу учун		156,6								
11 321 200	Калтуу конуштардын жерлерине жана айыл чарба багытында		1460,5	-	-	-	-	-	-	-	-
113213 00	Айыл чарба багытындагы эмес жер салыгы		600,0	600,0	600,0	610,0	620,0	630,0	635,0	640,0	650,0
1146113 0	Көмур		404,8	407,0	410,0	420,0	430,0	435,0	440,0	445,0	450,0
114424	Прочие неметаллы, не классифицированные выше		21,4	-	-	-	-	-	-	-	-
1146241 0	Жер алдындагы суулар										
1146239 0 1146244 0	Ичүүчү суу катары бөтөлкөлөргө куюлуучу минералдык жана таза суулар Жылытуу үчүн термалдык суулар										
1144249 0	Ичуучу жана техникалык суулар										
1332120 0	Жергиликтүү бюджеттен өз ара эсептешүүлөргө которулган										

	каражаттар									
14	Салык эмес кирешелер									
1415	Калктуу конуштарда жер ижара акысы									
14151	Пайдалуу же казылып алынган отун кендерин иштетүү үчүн төлөм									
14 151 200	Жер казынасын пайдалануу укугуна лицензияны кармап туруу үчүн төлөм		2477,4	5000,1	5000,1	5000,2	5000,3	5000,4	6000,0	6000,0	6000,5
14152	Жаратылыш ресурстарын пайдалангандыгы үчүн төлөм		41,1	-	-	-	-	-	-	-	-
141521	Жер ижара акысын төлөмдөрү									
14 152 600	КБФ жерлерине ижара акысы		210,0	298,0	298,0	300,	300,0	310,0	315,0	320,0	330,0
14 152 200	Жайыт жерлерин пайдалангандыгы үчүн төлөм		490,7	700,0	700,0	700,0	710,0	720,0	730,0	740,0	750,0
14 211 200	Муниципалдык менчиктеги имараттардын ижара акы төлөмдөрү									
11 611 200	Башка ар түрдүү төлөмдөр									
142	Товарларды сатуудан жана кызмат көрсөтүүдөн									

1422	түшкөн киреше Административные сборы и платежи										
14221	Төлөмдөр										
14 224 200	Таштанды үчүн төлөмдөр		53,8	40,0	43,0	43,0	43,0	45,0	45,0	50,0	55,0
14 224 300	Автоунаа токтотуу үчүн төлөмдөр										
1423	Акы төлөнүүчү кызматтарды көрсөтүүдөн түшкөн кирешелер										
14 232 400	Мектепке чейинки жана мектеп мекемелеринин кошумча кызматы			3510,0	3515,0	3520,0	3525,0	3530,0	3540,0	3545,0	3550,0
145	Башка салык эмес кирешелер										
1451	Башка салык эмес кирешелер										
14 511 400	Жергиликтүү инфраструктураны өнүктүрүүгө жана күтүүгө чегерүү		721,7	847,0	847,0	850,0	855,0	860,0	865,0	875,0	880,0

2 бюджеттик форма

2025-жылдан 2030-жылга чейинки мезгилде СЭӨП иш-чараларын ишке ашыруу үчүн ресурстар

(тыс.соммов)

Иш чаралар	Мезгил	ЖБ		РБ			Региондорду өнүктүрүү фондору	Жалпы ЖБ+РБ+Өнүктүрүү фонд	Башка булактар (тартылган каражаттар, ыктыярдуу кайрымдуулук, МЖӨ, резервдик фонд, жергиликтүү жаштар, гранттар, кредиттер ж.б.)	Баары	Аткаруу %
		Бюджеттик каражаттар	Атайын каражаттар	Дем берүүчү гранттар	Капиталдык салымдар	Мамлекеттик инвестициялар					
2		3	4	5	6	7	8	9 (3+4+5+6+7+8)	10	11 (9+10)	10
	баары										

Башкаруу жана администрациялоо											
Чара											

4-тиркеме

СЭӨПны ишке ашыруу боюнча иш-аракеттер планынын шаблону

Бул формат сунуш кылынган формат болуп саналат, ага ЖМАнын кароосу боюнча өзгөртүүлөр киргизилиши мүмкүн.

Иш-чаранын сүрөттөлүшү	**Жооптуу адамдар жана катышуучулар**	**Күтүлүүчү натыйжалар жана индикаторлор**	**Ишке ашыруу мөөнөттөрү**	**Баасы** (тыс.сомов)	**Каржылоо булактары / ресурстар**	**Мониторингдин белгилери** (1-жарым жылдык)	**Мониторингдин белгилери** (2-жарым жылдык)
1. Калк							
1)							
2)							
2. Кызматтар жана жергиликтүү инфраструктура							
3)							
4)							
3. Экономикалык өнүгүү							
5)							
6)							

4.		**Мейкиндик**						
7)								
8)								
5.		**Айлана-чөйрө**						
9)								
10)								
6								
11)								
12)								

6.11.ТИРКЕМЕЛЕРДИН ТИЗМЕСИ